

Rapport 2018:12

Länsstyrelsen
Stockholm

Strategisk inriktning

för hållbar tillväxt och attraktionskraft
i Stockholms län 2025+

Redaktör: Anders Nordborg, Länsstyrelsen i Stockholms län
Foto omslag: Mostphotos
Utgivningsår: 2018.

Strategisk inriktning 2025+ ersätter härmed tidigare
Strategisk inriktning för åren 2014–2018.

Rapport 2018:12
ISBN: 978-91-7281-822-4

Förord

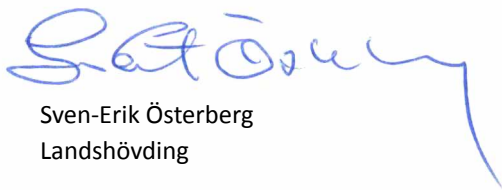
Världen förändras. De stora och breda samhällsutmaningarna kring demografi, globalisering, energi, miljö- och klimat samt social sammanhållning ger effekter över hela världen – även i Stockholms län. Den regionala tillväxtpolitiken är verktyget för att möta dessa utmaningar.

Samhällsutmaningarnas omfattning och komplexitet gör att varje enskild aktör har begränsat handlingsutrymme. Medverkan och delaktighet är därför viktiga ledord i det regionala tillväxtarbetet. Samhällsaktörer behöver dela bilder av problem och utmaningar för att de ska bli till möjligheter och tillväxt. Med knappa resurser i form av både tid och pengar behövs kraftsamling och ett tydligt ansvarstagande från hela samhället – såväl det privata näringslivet, offentlig sektor, akademi som det civila samhället.

Strategisk inriktning för hållbar tillväxt och attraktionskraft i Stockholms län 2025+ är Länsstyrelsens bidrag till arbetet med att uppnå målet för den regionala utvecklingspolitiken – utvecklingskraft i alla delar av landet med stärkt lokal och regional konkurrenskraft. I Länsstyrelsens kärnuppdrag ingår att främja länets utveckling. Uppdraget ställer långtgående krav på tvärsektoriellt arbete och avvägningar i en mängd olika sakfrågor. Detta kräver i sin tur en bred kunskap och kompetens för att olika intressen ska kunna vägas samman.

I Strategisk inriktning beskriver vi, utöver ett antal samhällsutmaningar, fyra områden för prioriteringar för det regionala tillväxtarbetet. Prioriteringarna är tvärsektoriella och omfattar områden där insatser och resurser behöver samordnas.

Strategisk inriktning är inte något som "är", utan något som ska "bli". Inget är hugget i sten eller kan anses vara komplett, utan materialet är tänkt att utvecklas, uppdateras och bli starkare över tid allt eftersom vi tar oss an nya utmaningar och möjligheter.

Sven-Erik Österberg
Landshövding

Innehåll

Strategisk inriktning för hållbar tillväxt och attraktionskraft i Stockholms län 2025+	7
Fyra samhällsutmaningar	7
Fyra prioriteringar	8
En hållbar region	8
Jämställdhet, jämlikhet och ett intersektionellt perspektiv	9
Resiliens – att hantera förändringar och fortsätta utvecklas	9
Stockholmsregionens utmaningar och möjligheter	11
Demografi	12
Globalisering	13
Klimat, miljö och energi	14
Social sammanhållning	15
Innovation och företagande	17
Tillgång till rådgivning och stöd	17
Strategi för innovation och tillväxt	18
Aktörssamverkan	20
Smart specialisering	20
Önskat läge 2025+	21
Attraktiva och hållbara livsmiljöer	23
Grundläggande värden för attraktivitet	23
Social sammanhållning och jämlika livsvillkor	24
Ett hållbart samhällsbyggande	24
Önskat läge 2025+	29
Kompetensförsörjning	31
Konkurrenskraftig ekonomi	31
Hög efterfrågan på arbetskraft	32
Matchning på arbetsmarknaden	32
Könsuppdelad arbetsmarknad	32
Brist på yrkesutbildade	32
Kompetensutveckling i arbetslivet	33
Integration	34
Nyckelkompetens	34
Önskat läge 2025+	35
Internationellt samarbete och handel	37
Globalt attraktiv	37
Internationell handel	38
Investeringar	39
Önskat läge 2025+	39
Länsstyrelsens uppgift och roll i en växande huvudstadsregion ...	41
Det regionala tillväxtarbetet och länsstyrelsens styrmodell	43
Källor	44

Strategisk inriktning för hållbar tillväxt och attraktionskraft i Stockholms län 2025+

Strategisk inriktning för hållbar tillväxt och attraktionskraft i Stockholms län 2025+ är vägledande för Länsstyrelsen i Stockholms läns arbete med hållbar regional tillväxt och attraktionskraft. Med en strategisk inriktning vill vi bidra till en samsyn kring länets utmaningar och möjligheter, ge vägledning kring prioriteringar i det tillväxtpolitiska arbetet och stöd för det tvärssektoriella arbetssätt som insatser inom området kräver.

Den regionala tillväxtpolitiken utgår från EU:s tillväxtpolitik. Politikområdet syftar till att ta tillvara utvecklingskraft, tillväxtpotential och sysselsättningsmöjligheter i Sveriges olika regioner. Det binder samman insatser inom många olika politikområden.

Strategisk inriktning tar sin utgångspunkt i En nationell strategi för hållbar regional tillväxt och attraktionskraft 2015–2020¹. Detta innebär att vi vill skapa kopplingar och igenkänning mellan de båda dokumenten. Det ska tydligt synas att de är delar av samma helhet.

Strategisk inriktning har tagits fram i dialog och samverkan med statliga myndigheter, kommuner och landsting samt andra relevanta aktörer. Inriktningen gäller i fem år, 2018–2023, med en utblick ett par år bortom denna period. Därför benämns målbilderna Önskat läge 2025+. Strategisk inriktning 2025+ ersätter därmed tidigare Strategisk inriktning för åren 2014–2018.

FYRA SAMHÄLLSUTMANINGAR

I Strategisk inriktning beskrivs fyra breda samhällsutmaningar:

- ➔ Demografisk utveckling
- ➔ Globalisering
- ➔ Klimat, miljö och energi
- ➔ Social sammanhållning

Den regionala tillväxtpolitiken ska bidra till en långsiktigt hållbar utveckling som möter dessa. För att konkretisera samhällsutmaningarna har vi försökt besvara: Vad innebär de för Stockholmsregionen? Vilka behov finns att ta fasta på under kommande år? Vad krävs för att åstadkomma en nivåhöjande utveckling i länet?

Utmaningarna sätter fingret på ett antal stora frågor som kommer att påverka det regionala tillväxtarbetet under en lång tid framöver. Omvärldsanalys handlar om att kunna värdera signaler på förändringars omfattning och genomslag och dess konsekvenser för både samhälle till individ. I backspeglarna är det lätt att se, men svårt att förutse. Grundläggande har varit att förstå vilka signaler vi ska ta hänsyn till och vilka vi ska lämna därhän.

¹ Regeringskansliet, En nationell strategi för hållbar regional tillväxt och attraktionskraft 2015–2020, 2015

FYRA PRIORITERINGAR

För att bidra till den nationella politikens mål och möta de beskrivna utmaningarna finns fyra prioriteringar för det regionala tillväxtarbetet:

- ➔ Innovation och företagande
- ➔ Attraktiva och hållbara livsmiljöer
- ➔ Kompetensförsörjning
- ➔ Internationellt samarbete och handel

Prioriteringarna är tvärssektoriella och omfattar politikområden där europeiska, nationella, regionala och lokala insatser och finansiella resurser samordnas. Prioriteringarna är därmed också vägledande för Länsstyrelsens verksamhetsplanering samt olika regionala strategier, planer och program som tas fram och genomförs. De enskilda avsnitten ska kunna läsas som självständiga texter och viss information återkommer därför i fler än ett kapitel.

EN HÅLLBAR REGION

Hållbarhetsdimensionerna – ekonomisk, social och ekologisk hållbarhet – är en integrerad del av det regionala tillväxtarbetet och ligger till grund för alla prioriteringar. På samma sätt som RUF 2050 tillämpar vi ett uppdaterat förhållningssätt till hållbar utveckling där "Människan är i centrum, ekologin sätter ramarna och där ekonomin är ett medel för hållbar utveckling". Detta förhållningssätt betonar att de tre hållbarhetsperspektiven är beroende av varandra och ska hanteras tillsammans.

Länsstyrelsen har uppdraget att verka för att målen i Agenda 2030 uppfylls på regional och lokal nivå. Med Strategisk inriktning vill vi bidra till att Agenda 2030 genomförs. Agenda 2030 är i sig inte ett eget prioriterat område, utan ska ses som ett medel för att uppnå önskat läge inom respektive prioritering.

Fyra prioriteringar i det regionala tillväxtarbetet.

FAKTA

DE GLOBALA MÅLEN FÖR HÅLLBAR UTVECKLING

Den 25 september 2015 antog FN:s generalförsamling den historiska resolutionen Agenda 2030 för hållbar utveckling. Agendan innebär att alla 193 medlemsländer i FN förbundit sig att fram till 2030 tillsammans arbeta för att uppnå en socialt, miljömässigt och ekonomiskt hållbar utveckling. Agendan innehåller 17 mål och 169 delmål, som i Sverige även kallas de Globala målen.

Agenda 2030 syftar till att utrota fattigdom och hunger, förverkliga de mänskliga rättigheterna för alla, uppnå jämställdhet och egenmakt för alla kvinnor och flickor samt säkerställa ett varaktigt skydd för planeten och dess naturresurser. De globala målen är integrerade och odelbara och balanserar de tre dimensionerna av hållbar utveckling.

De globala målen för hållbar utveckling.

JÄMSTÄLLDHET, JÄMLIKHET OCH ETT INTERSEKTIONELLT PERSPEKTIV

Strategisk inriktning har integrerats med jämställdhet och jämlikhet samt ett intersektionellt perspektiv. Perspektiven bidrar med en förfinad målgruppsbild vilket ökar möjligheterna till träffsäkra insatser. Vi ser detta som en förutsättning för att det regionala tillväxtarbetet ska genomföras med hänsyn till alla invånares olika förutsättningar.

Jämställdhet, eller jämlikhet mellan könen, innebär en jämn fördelning av inflytande, villkor och makt mellan könen. Man kan ibland förväxla jämställdhet med jämlikhet då det senare handlar om alla människors lika värde. Att jämställdhets- och jämlikhetsintegrera strategier och arbetsprocesser innebär att se till att de båda perspektiven finns med i alla beslut – på alla nivåer och i alla steg. Jämställdhet och jämlikhet blir då inte separata frågor, utan en central del i planering, genomförande och uppföljning. Det handlar till stor del om att införa rutiner så att det inte går att bortse från jämställdhet och jämlikhet i några steg.

Ett intersektionellt perspektiv innebär att vi uppmärksammar hur maktordningar i samhället samverkar, hur hierarkier skapas och hur kön samspelar med andra sociala kategorier, till exempel utifrån bakgrund eller ålder. Ett intersektionellt perspektiv fördjupar och förbättrar såväl analys som möjliga åtgärder.

RESILIENS - ATT HANTERA FÖRÄNDRINGAR OCH FORTSÄTTA UTVECKLAS

I det regionala tillväxtarbetet måste oförutsedda kriser och störningar kunna hanteras. Det kan handla om att i perioder hantera allt ifrån oro i världen, större samhällskriser eller en förändrad konjunktur till att utveckla skydd mot olyckor, krisberedskap och civilt försvar.

Resiliens brukar beskrivas som ett systems långsiktiga förmåga att stå emot eller hantera olika störningar och förändringar, återuppbygga viktiga funktioner, vidareutvecklas och att vända kris till möjlighet. Flexibilitet, diversitet, anpassningsförmåga och robusthet är några grundläggande egenskaper som bygger upp resiliens.

Resiliens är ett viktigt förhållningssätt i det regionala tillväxtarbetet. I en föränderlig värld måste nya och kompletterande perspektiv snabbt kunna övervägas och initiativ tas. Strategisk inriktning kommer med all sannolikhet därför att behöva revideras för att hållas aktuell och i fas med omvärlden.

Stockholmsregionens utmaningar och möjligheter

Stockholmsregionens förutsättningar för en hållbar tillväxt påverkas av ett överlappande ramverk av kritiska samhällsutmaningar och möjligheter. I detta avsnitt beskriver vi fyra breda samhällsutmaningar vad gäller demografisk utveckling; globalisering; klimat, miljö och energi samt social sammanhållning.

Här gör vi även vissa tentativa kopplingar till de samhällsutmaningar som beskrivs i *En nationell strategi för tillväxt och attraktionskraft 2014–2020*. För att ytterligare konkretisera samhällsutmaningarna har vi försökt besvara ett antal frågor: Vad innebär samhällsutmaningarna och möjligheterna för Stockholmsregionen? Vilka behov finns att ta fasta på i det regionala tillväxtarbetet under kommande år? Vad krävs för att åstadkomma en nivåhöjande utveckling i länet?

Det förhållandevis korta tidsperspektivet har påverkat beskrivningarna på så vis att mer dagsaktuella skeenden får större synlighet än sådant som ligger längre fram i tiden.

Med detta avsnitt vill vi ge vägledning kring områden och insatser som vi bör prioritera för att åstadkomma en hållbar tillväxt och en god anpassning till omvärlden. Ett nyckelbegrepp är anpassningsförmåga. Vare sig det handlar om demografi, globalisering, klimat, miljö och energi eller social sammanhållning är det ytterst regionens förmåga till att göra ständiga anpassningar som ligger till grund för en hållbar regional utveckling.

DEMOGRAFI

Sverige genomgår för närvarande en snabb demografisk förändring. I likhet med de flesta länder i Europa riskerar Sverige att få problem med en åldrande befolkning, minskande arbetskraft och vikande skatteunderlag för att finansiera välfärden. Sverige har också en stark urbanisering. Personer i arbetsför ålder flyttar till större städer, vilket medför en allt skevare åldersstruktur i många län och kommuner. Samtidigt ökar befolkningen i landet som helhet, troligen snabbare än någonsin i modern tid, och blir allt mer heterogen. Vi lever också allt längre, men med den ständiga utmaningen att inte bara leva, utan också att må bra.

Urbaniseringen och befolkningsökningen skapar ett högt tryck på Stockholmsregionen. Länet står för nära hälften av Sveriges befolkningstillväxt och växer för närvarande med omkring 35 000 invånare om året. Befolkningsökningen sker till stor del genom invandring, varav omkring en fjärdedel är återvändande utlandssvenskar, men också genom ett starkt födelsenetto.

Det stora antalet nyanlända flyktingar utgör en utvecklingspotential som behöver tas tillvara. Med lyckad integration kan Stockholmsregionen få en ökad utvecklingskraft som håller i sig många år. Det höga barnafödandet bidrar också, samtidigt som det ställer stora krav på barnomsorgen och utbildningssystemet under kommande år. De många nyanlända och ensamkommande barn accentuerar denna utmaning, särskilt i kommuner och skolor som tar emot många, och det behövs betydande insatser för att vända utvecklingen till en möjlighet.

Bristen på bostäder är ett akut problem. Det kräver både ny exploatering och stadsomvandling. Natur- och kulturmiljövärden, värdefulla grönområden och jordbruksmark måste värnas. Aktiv medborgardialog behövs för att begränsa intressekonflikterna som uppstår i en snabbt växande region

Foto: Mostphotos

Öppenhet för nya individer, livsstilar och influenser är grundläggande för Stockholmsregionens attraktivitet. Men möjligheterna i livet är fortfarande ojämnt fördelade beroende av vem du är och varifrån du kommer.

Den demografiska utvecklingen medför en väsentligt ökad efterfrågan på sjukvård, äldreomsorg och anpassade boenden. Att ge unga och nyanlända en bra start i arbetslivet är avgörande för att klara framtida försörjningsbehov och välfärd.

Befolkningens hälsa är en viktig markör för livskvalitén i regionen men också en drivkraft i utvecklingen av näringslivet. Ojämligheterna inom hälsa behöver åtgärdas och den ökade psykiska ohälsan motverkas.

Att bygga miljöer som främjar fysisk aktivitet och hälsa är en utmaning och möjlighet för regionen. Det är viktigt att det offentliga rummet upplevs som en trygg och säker plats för alla att vistas i, men idag är framför allt kvinnor otrygga och vågar inte alltid röra sig fritt. Trygga färdvägar och lek- och idrottsplatser spelar också en viktig roll för barnens utveckling och välmående. Det gäller inte bara den fysiska miljön, utan även den virtuella, som upptar allt mer av barnens tid och intresse.

GLOBALISERING

Globaliseringen gör att gränsernas betydelse minskar när kommunikation, handel och tillgänglighet till andra länder ökar. Arbetsmarknader och ekonomier blir allt mer integrerade med varandra. Det innebär såväl möjligheter som utmaningar. Globaliseringen skapar också större tillgänglighet till nya import- och exportmarknader samt påverkar hur kultur, livsåskådningar och värderingar formas.

Globaliseringen har inneburit att Stockholmsregionen successivt stärkt sin ställning som nationellt nav i de internationella relationerna och som motor i den svenska ekonomin. Länet har stått för hälften av landets ekonomiska tillväxt sedan finanskrisen 2008.

Stockholmsregionen klarar sig mycket bra i internationella rankningar av konkurrenskraft. Samtidigt har flera företags huvudkontor och FoU-verksamheter flyttat från regionen. Det visar hur känslig regionen är för storföretagens investerings- och lokaliseringsbeslut och den globala rollfördelningen. Även om det gjorts nya produktions-satsningar så finns det farhågor om att utflyttning till låglöneländer kan försämra villkoren för FoU i regionen, eftersom det försvårar den nödvändiga interaktionen mellan utveckling och produktion.

Stockholmsregionens globala attraktivitet bygger på regionens unika värden och en smart specialisering högt upp i de globala värdekedjorna. Det offentliga har en viktig uppgift att finnas med och bidra till utvecklingen exempelvis genom investeringar i kompetensutveckling och testbäddar för nya produkter och tjänster. En utveckling av Arlanda samt en ökad andel transporter på järnväg och med sjöfart är kritiskt för interaktionen på global nivå och omställningen mot fossilfria transporter.

Stockholmsregionen behöver vidareutveckla och driva på i såväl den ekonomiska som politiska och miljömässiga utvecklingen i Östersjöområdet. Relationerna med övriga Europa, USA och Kina behöver utvecklas kring handel och teknologi, kunskap och kompetens, ägande och riskkapital,

Foto: Mostphotos

turism med mera. Även relationerna med tillväxtmarknaderna i Östeuropa, Asien och Afrika behöver utvecklas.

Storbritannien är en viktig handelspartner för Stockholmsregionen. Brexit riskerar att slå hårdare mot Stockholm än riket i stort, varför det är viktigt att verka för en smidig övergång och bibehålla relationer.

Digitaliseringen ger ökad produktivitet och konkurrenskraft, effektivare användande av resurser och är dessutom en stark drivkraft för smarta, hållbara storstadsregioner. Stockholmsregionen behöver jobba med digital innovation inom alla områden, säkerställa att tekniken kommer till nytta för alla och att IT-säkerheten är hög.

Entreprenörskulturen inom IT-sektorn är stark, men påfallande ofta tenderar snabbväxande företag att köpas upp av utländska intressen. Stockholmsregionen måste slå vakt om och utveckla sin position. Den skapar välbetalda arbeten, har stor betydelse för den kunskapsintensiva tjänstesektorn och ligger bakom en stor del av Stockholmsregionens attraktivitet och förmåga till värdeskapande.

Kompetensförsörjningen behöver stärkas för att digitaliseringen inte ska stanna av och programmering bör betraktas som baskunskap i skolan. Starka normer bevarar en könssegregerad arbetsmarknad och påverkar ungdomar att göra könsstereotypa utbildningsval, vilket begränsar såväl IT/tekniksektorn som vård och omsorg.

Bostadsbristen måste lösas för att möjliggöra rekrytering och för att kunna locka internationell expertis.

KLIMAT, MILJÖ OCH ENERGI

Klimatförändringen är en av vår tids största utmaningar och kräver globala, nationella, regionala och lokala åtgärder för att begränsa utsläppen av växthusgaser och anpassa samhället till ett förändrat klimat. Det övergripande målet för miljöpolitiken, det så kallade generationsmålet och de 16 miljökvalitetsmålen som riksdagen ställt sig bakom, förutsätter ambitiösa satsningar, och reformer samt ökad hushållning med resurser.

För att nå det övergripande målet för miljöpolitiken och bidra till de energipolitiska målen behöver produktions- och energisystem utvecklas så att beroendet av fossil energi och andra ändliga resurser minskar samt att miljöbelastande utsläpp undviks. Andelen förnybar energi behöver öka, den negativa miljöpåverkan från transportsektorn minska och en resurs- och energieffektiv samhällsutveckling främjas. Försörjningssystem för vatten, livsmedel, avlopp och avfall behöver säkras.

Stockholmsregionen har i likhet med landet i övrigt ett stort totalt ekologiskt fotavtryck. Ändrade konsumtionsmönster är därför centralt. En successiv övergång till en cirkulär ekonomi är nödvändig och bygger på att sluta kretslopp, vara resurseffektiv, återanvända, laga och att betrakta avfall som en resurs. Stockholmsregionen är långt framme men en fullständig övergång innebär ett stort systemskifte.

Åtgärder krävs i alla sektorer och värdekedjor och behöver beakta både det som sker inom och utanför regionen. Medräknat det som importeras till och konsumeras i regionen ökar de regionala utsläppen av växthusgaser från cirka 2,3 till omkring 10 ton per invånare.

Innovation och entreprenörskap är centralt för omställningen. Företagen i regionen har en viktig roll och driver utvecklingen i olika avseenden. Det är i samspelet mellan näringsliv, akademi, civilsamhälle och offentlig sektor som innovationskraft och en grön omställning av ekonomin skapas. Det offentliga har en viktig roll för att genom regelverk, investeringar, testbäddar och offentlig upphandling driva på utvecklingen.

Foto: Mostphotos

Transportsektorn är ett av de större, därtill växande, problemen. Omställning av transportsektorn, med fossilfri fordonsflotta och att fler väljer att gå, cykla eller åka kollektivt, är nödvändigt för att nå klimatmålen. En tät, funktionsblandad och stationsnära bebyggelse kan också bidra till att minska behovet av transporter och få fler att åka kollektivt.

Tilltagande klimatförändringar är dock att vänta till följd av de utsläpp som redan skett och fortsätter att ske globalt. Scenarier visar att regionen kommer få väsentligt mer nederbörd vintertid, men mindre nederbörd sommartid. Risken för skyfall ökar under hela året. Havsnivån kommer att stiga, men kompenseras i Stockholms län delvis av den successiva landhöjningen. Osäkerheterna i bedömningarna är emellertid betydande, vilket måste beaktas.

Både i befintlig och ny bebyggelse och infrastruktur behöver hänsyn tas till ett förändrat klimat. Genom klimatanpassad markanvändning, bebyggelse, trafikinfrastruktur, energiförsörjning och grönsstruktur kan både samhällets klimatpåverkan och sårbarhet minska. Regionen behöver bland annat undvika bebyggelse i låglänta områden, driftsäkra infrastruktur och försörjningssystem samt planera in grönområden för dagvattenrening och flödesreglering.

Samhällsplaneringen behöver skapa marginaler för klimatförändringarnas konsekvenser och klara även extrema situationer. Att säkra vatten- och livsmedelsförsörjningen, bebyggelse och infrastruktur är grundläggande för regionens funktion och behöver vara prioriterat i klimatanpassningsarbetet.

SOCIAL SAMMANHÅLLNING

Klyftorna mellan såväl olika grupper i samhället som mellan olika delar av landet tenderar att öka, vilket hämmar utvecklingen både nationellt och regionalt. Utrikes födda har idag en lägre sysselsättningsgrad än personer födda i Sverige. Särskilt markant är detta för kvinnor. Arbetsmarknaden i Sverige är könssegregerad. Kvinnor och män har olika yrken, jobbar i olika branscher och sektorer och har olika löneläge och arbetsvillkor. Vårdförsektorn är ansträngd och det finns stora globala utmaningar som bland annat gäller migration, klimat och miljö. Dessa måste hanteras samlat för att nå en hållbar utveckling.

Inkomstspridningen är större i Stockholmsregionen än i riket och inkomstskillnaderna mellan könen är betydande. Skillnaderna mellan resursstarka och resurssvaga områden ökar.

Det finns skäl att oroa sig för en utveckling som innebär ökade klyftor och segregering. En hög koncentration av resurssvaga hushåll riskerar att leda till dåliga boendemiljöer, utveckling av en svart ekonomi, gängkriminalitet och ett hårt tryck på den offentliga välfärden. Samtidigt innebär en hög koncentration av resursstarka hushåll och områden, där det främst bor etniska svenskar med liten kontakt med det mångkulturella Stockholm, ett hinder för en gynnsam utveckling.

Utbildning är en nyckelfaktor för att öka den sociala mobiliteten och livschanserna och insatser bland utsatta grupper på arbetsmarknaden bör prioriteras. Sämre skolresultat (framför allt bland pojkar), lägre etableringsgrad på arbetsmarknaden och betydande ojämlikhet i hälsa kan kopplas till den socioekonomiska segregeringen. Insatser för kompetensutveckling behövs, samtidigt som så kallade enkla jobb kan vara en motor för integration och motverka social utsatthet.

Den offentliga välfärden kommer att möta allt svårare gränsdragningar och prioriteringar i relation till medborgarnas mänskliga rättigheter,

Foto: Christina Fagergren

förväntningar och de finansiella förutsättningarna. Det är viktigt att utveckla och rationalisera välfärden.

Stockholmsregionen har ett stort ansvar att föregå med gott exempel och utveckla en nära samverkan med omvärlden i omställningen mot ett hållbart samhälle. Förutsättningarna är goda då Sverige och Stockholmsregionen är världsledande inom bland annat vattenrening, återvinning och förnybar energi samt digitalisering som drivkraft för ett smart samhällsbygge. Detsamma gäller flyktingfrågan, där landet och regionen varit ett solidariskt föredöme. Jämställdhet är ytterligare ett område där landet och regionen utmärker sig och har möjligheter att påverka världen i en positiv riktning.

En mer konfliktbenägen och orolig omvärld påverkar Stockholmsregionen. Regionen framstår som relativt trygg och säker, men risken för terrorbåd eller att direkt eller indirekt dras in i konflikter ska inte underskattas. Som huvudstadsregion spelar länet en framträdande roll i de gränsöverskridande samtal som förs i dessa frågor likväl som inom miljö, klimat, energi, migration och mänskliga rättigheter.

**Internationellt
samarbete
och handel**

**Innovation
och företagande**

**Kompetens-
försörjning**

**Attraktiva
och hållbara
livsmiljöer**

PRIORITERING 1.

Innovation och företagande

Stockholmsregionen är Sveriges ledande tillväxt-, kunskaps- och innovationsregion. Länet har en femtedel av landets invånare och landets tredje största landsbygdsbefolkning, men står för nästan en tredjedel av Sveriges BNP. Utbildningsnivån är högre än i riket i övrigt. Relativt sett har Stockholmsregionen fler företag, en större andel nya företag och fler kvinnor som företagare än övriga landet. Regionen står sig väl även internationellt. Sysselsättningsgraden är bland de högsta bland Europas huvudstäder och regionen ligger högt i många internationella innovationsrankningar med framgångsrika företag, universitet och högskolor.

I regionen finns ett brett näringsliv med ett stort antal branscher och en växande tjänstesektor. Här finns en dynamik som underlättat återhämtning i samband med ekonomiska kriser. Med många olika branscher skapas möjlighet till sysselsättning för personer med olika förutsättningar, inklusive grupper som idag står långt ifrån arbetsmarknaden. Företagande inom branscher som besöksnäring, mode och kulturella sektorn bidrar dessutom till regionens attraktivitet. Även lantbruk och livsmedelssektorn har stor betydelse, bland annat eftersom ett ökat samspel mellan stad och landsbygd kan bidra till förbättrad folkhälsa, omställningen till en biobaserad ekonomi och en minskning av regionens sårbarhet vad gäller livsmedelsförsörjning.

Stora delar av näringslivet i regionen har en hög internationell konkurrenskraft och tillväxtpotential. Det gäller speciellt inom kunskapsintensiva områden som kunskapsintensiva tjänstenärningar, informations- och kommunikationsteknik (IKT) och Life Science. Inom exempelvis IKT-sektorns

olika nischer finns här mer än 40 000 företag, 100 000 anställda och en topposition inom digital spelutveckling. Även om tillverkningsindustrins andel av sysselsättningen är begränsat så sysselsätter den fler än 70 000 personer². Det innebär att Stockholms län har näst flest anställda inom tillverkningsindustri efter Västra Götalandsregionen. Storföretag som Ericsson, Scania och Astra Zeneca har en viktig roll för export, avancerad produktion och samverkan med akademi, offentliga aktörer och andra delar av näringslivet.

TILLGÅNG TILL RÅDGIVNING OCH STÖD

Förutsättningarna för entreprenörskap och nyföretagande i länet är goda. Nyföretagandet är högt och attityder till företagande är mer positiva i Stockholms län än rikssnittet, speciellt bland unga. I regionen finns sex så kallade enhörningar, det vill säga startup-bolag som värderas till minst en miljard US dollar³. Dessa har stor betydelse som förebilder för andra entreprenörer i regionen.

Regionen har en struktur för högskolenära företagande, med exempelvis drivhus och innovationskontor som erbjuder stöd och rådgivning för studenter, anställda och forskare. Inom vissa sektorer, som IKT, medicinsk teknik och Life Science, finns även en relativt väl utvecklad startup-scen, med inkubatorer, co-working spaces⁴ och ett ökande antal privata startup-miljöer⁵. Regionen ligger även väl till när det gäller privata investeringar, främst

2 Länsstyrelsen i Stockholms län, Kartläggning för genomförande av Smart Industri i det regionala tillväxtarbetet, 2017

3 Spotify, Klarna, Mojang, Skype, King och iZettle

4 Exempelvis SUP46, Epicenter, Things och Health hub

5 Exempelvis Serendipity Innovations, och Ericson Garage

inom IKT och Life science, med 69 procent av alla riskkapitalinvesteringar i svenska portföljbolag⁶.

Små och medelstora företag uppger att tillgång till lån och krediter i något större utsträckning är ett stort tillväxthinder i Stockholms län, jämfört med rikssnittet. Almi Företagspartner har konstaterat att insatser som kombinerar finansiering och rådgivning oftast ger bäst resultat på företagets utveckling. Genom EU:s regionala strukturfondsprogram erbjuder Almi Invest i Stockholm offentliga investeringar i tidiga skeden, främst inom IKT, Life science och industri/transport. Men trots ökad tillgång till riskkapital nationellt finns risk för att det även fortsättningsvis kommer att vara svårt för små företag inom mer traditionella sektorer och innovativa företag i tidiga skeden att hitta finansiering.

De offentliga resurserna för stöd och rådgivning för etablering och utveckling av företag och innovationer är begränsade i jämförelse med många andra regioner. I ett internationellt perspektiv har Stockholmsregionen relativt få regionala främjande-aktörer med nära företagskontakter och resurser att genomföra de uppdrag som kommer från nationella myndigheter och EU-kommissionen. Ett skäl är att tillgången till offentlig driftsfinansiering är begränsad, varför det företagsfrämjande systemet ofta är underdimensionerat i förhållande till regionens storlek⁷.

En utmaning är att de regionala innovations- och företagsstöd som erbjuds ofta går till mansdominerade branscher och tekniska produkter. En annan utmaning är att fånga upp idéer och främja utveckling och tillväxt i hela länet, det vill säga även i landsbygd och skärgård. Trots att storstaden finns relativt nära finns risken att länets glesare delar halkar efter i utvecklingen. Detta kan delvis hanteras genom en ökande andel av rådgivningen sker via den digitala plattformen verksamt.se, som under senare år kompletterats med regionspecifik information. Men att koordinera och uppdatera det breda utbudet av aktörer och insatser i Stockholmsregionen ställer krav på löpande finansiering av plattformen.

Skillnaderna i företagande mellan olika grupper är stora och andelen som kan tänka sig att bli företagare är högre bland män än bland kvinnor. Regionen har även starkt könsbundna branschstrukturer, med kvinnor i topp inom flera konsumentinriktade sektorer⁸, medan män oftare startar företag inom mer produktionsinriktade verksamheter⁹. En tredjedel av företagen i länet leds av kvinnor och två tredjedelar av män, men i länets landsbygd är skillnaderna ännu större. Cirka 22 procent av företagarna är utrikes födda, men skillnaderna mellan grupper av olika ålder, kön och etnicitet är stora. Kännedom om vad som krävs för att starta och driva företag är lägst bland kvinnor och unga (18–30 år). Kvinnor från Afrika och Sydamerika är minst benägna att starta företag.¹⁰

Detta tyder på att dagens insatser för att stimulera företagsetablering och tillväxt inte når alla grupper och branscher i samma omfattning. Den digitala informationsplattformen verksamt.se/stockholm kan visserligen hjälpa många, men digital information behöver kompletteras med personlig rådgivning till vissa grupper. Med ett ökat antal nyanlända kan behoven av riktade insatser förväntas öka. Däremot är det tveksamt om satsningar på nyföretagande är ett effektivt arbetsmarknadspolitiskt verktyg. Generellt är det något vanligare att utlandsfödda startar företag än att svenskfödda gör det, men utlandsfödda tjänar betydligt mindre på sitt företagande.

STRATEGI FÖR INNOVATION OCH TILLVÄXT

Ekonomisk tillväxt är i hög grad beroende av innovation i såväl näringslivet som inom offentlig sektor. Det handlar om förnyelse, genom att nya eller förbättrade produkter, tjänster eller processer utvecklas och får spridning på marknaden. I en allt mer komplex värld är det i princip omöjligt för en enskild organisation att upparbeta och rymma alla nödvändiga kompetenser för innovationsprocessen internt. Istället krävs olika former av samarbeten mellan aktörer, såväl enskilda individer som företag och andra typer av organisationer, exempelvis inom akademi och offentlig sektor.

6 899 mkr av totalt 1.295 mkr enligt Tillväxtanalys och SVCA (Statistik 2017: 07)

7 Rådgivning för nyföretagande sker främst via lokala nyföretagarcentrum och IFS Rådgivning. De senare erbjuder rådgivning till personer med utländsk bakgrund. När det gäller små, innovativa företag i tidiga skeden är det huvudsakligen Almi som kan erbjuda innovationsstöd och i Stockholm är denna verksamhet av blygsam omfattning.

8 Vård och omsorg, handel, service och försäljning, hotell, restaurang och turism och kultur, design och hantverk

9 Data och IT, Bygg och fastighetsverksamhet samt teknik och tillverkning

10 Länsstyrelsen i Stockholms län, Nuläges- och behovsanalys, inklusive prioriteringar för jämställd regional tillväxt 2016–2018, 2016

“An ‘innovation’ is the implementation of a new or significantly improved product, or process, a new marketing method, or a new organisational method in business practices, workplace organisation or external relations.”

Definition enligt OECDs Oslo-manual¹¹

Att stärka samverkan mellan olika aktörer och samla befintliga tillväxtresurser till internationellt konkurrenskraftiga och attraktiva utvecklingsmiljöer är viktigt. Offentliga aktörer medverkar i satsningar för att utveckla nya testbäddar inom olika områden, exempelvis för utveckling och validering av nya digitala lösningar. För att utnyttja testbäddar och infrastruktur på ett effektivt sätt behöver många små och medelstora företag stöd i planering, genomförande och utvärdering av resultat. Detta skapar svårigheter, inte minst när det gäller finansiering. Inom akademien saknas ofta incitament för att tillhandahålla det stöd som företagen behöver och reglerna för att ta ut avgifter från användarna är i många fall oklara. Inom forskningsinstituten är det främst större företag som drar nytta av testbäddar och utrustningar, eftersom kostnaderna för att utnyttja utrustning och anlita kvalificerade forskare eller tekniker upplevs som höga.

Inom många områden har offentliga aktörer, exempelvis kommuner och landsting, en viktig funktion för att stimulera innovation och utveckling genom att utgöra krävande kunder. Det gäller exempelvis verksamhet inom hälso- och sjukvård, bostadsbyggande, infrastruktur, transport, miljöteknik, med mera. Samtidigt finns det behov av ökad kunskap och stöd för mer flexibel upphandling av nya lösningar. Även organisatoriska förändringar inom den offentliga sektorn, exempelvis nya finansieringslösningar, förändringar i valfrihets-

system och framtida reglering av vinster i välfärdsföretag, påverkar möjligheterna till nya affärer för näringslivet. Det finns ett stort behov av att på ett mer systematiskt och enhetligt sätt koordinera och publicera information i form av öppna data och att tillgängliggöra dessa för bland annat utvecklare, näringsliv och invånare. På nationell nivå har myndigheter en viktig roll för omställning genom finansiering, kravställande och regelsystem. Även akademien har stor betydelse genom att erbjuda forskning, utbildning och kunskapsutveckling, ofta i samverkan med näringsliv och offentlig sektor.

En viktig fråga för näringslivet är tillgången till lämpliga lokaler. Med nya företagsformer och samverkansbehov ställs ändrade krav på ett varierat och tillgängligt utbud av lokaler som svarar mot företagets efterfrågan avseende kvalitet, pris, miljöer och upplåtelseformer. Det är därför viktigt att kommunerna har strategier för näringslivets utveckling och lokalisering. Den kommunala översiktsplaneringen är också av betydelse för att skapa förutsättningar för fler arbetstillfällen och attraktiva lokaliseringsmiljöer.

Tillgången till kompetens är sedan länge ett av de största tillväxthindren för svenska företag. Näringslivet upplever stora brister på kompetens inom såväl baskompetens som en rad andra strategiskt viktiga områden. Ett exempel gäller kompetens för produktion av biobaserade läkemedel vid Astra Zenecas produktionsanläggning i Södertälje. Ett annat exempel gäller digital kompetens. Trots att systemerare och programmerare är en av de största yrkesgrupperna i länet, med nästan 36 000 personer, så är det svårt även för större företag att rekrytera kvalificerad kompetens. Bland många små och medelstora företag finns behov av nivåhöjande insatser för ökad användning av digital kompetens i affärsutveckling, avancerad produktion, med mera. Det handlar om en kombination av insatser på regional och nationell nivå för att erbjuda mer behovsanpassade utbildningar, säkerställa tillgången till vidareutbildning och livslångt lärande, samt skapa goda förutsättningar för att attrahera kompetens från andra regioner, i Sverige eller internationellt. Regionens aktörer lyfter fram bristen på bostäder som det enskilt största innovationshindret, eftersom det försvårar möjligheten att attrahera kvalificerade medarbetare.

11 OECD, Oslo Manual: Guidelines for Collecting and Interpreting Innovation Data, 3rd Edition, 2005

Sveriges välstånd är i hög grad beroende av internationella kontakter, export och import. Men även om svensk export fortfarande är stark så förlorar vi exportandelar i relation till omvärlden. I regeringens exportstrategi konstateras att det behövs insatser både för att öka antalet exporterande företag och för att stärka svenska företags export- och internationaliseringsmöjligheter på viktiga marknader. Det gäller framför allt för små och medelstora företag, som ofta har låg betalningsförmåga för att köpa konsulttjänster i tillväxtfasen. Betydelsen av ökad export lyfts exempelvis i den nationella livsmedelsstrategin. Det offentliga främjarsystemet för internationalisering i Stockholmsregionen består av en rad aktörer med olika uppdrag och roller¹². Det riskerar att försvåra överblicken för företagen och effekterna av insatserna blir svåra att utvärdera. I en gemensam process har därför flera av aktörerna i Stockholmsregionen utvecklat ett regionalt exportcentrum, Stockholm Global, med inspiration från nationella satsningar och Team Sweden. Parallellt med detta arbete har Tillväxtverket ökat regionens tilldelning av medel för affärsutvecklingscheckar för bland annat internationalisering och digitalisering.

Sammantaget kan vi konstatera att det finns behov av insatser inom en rad kompletterande områden för att skapa goda förutsättningar för innovation och tillväxt i näringslivet. Trots det saknar regionen, liksom flertalet kommuner, en samlad strategi för näringslivsutveckling, vilket gör att begränsade regionala resurser riskerar att spridas utan samordning och tydliga prioriteringar.

AKTÖRSSAMVERKAN

Stockholmsregionen har tidigare kritiserats av bland annat OECD, för bristande koordinering och ledarskap avseende innovation och näringslivsutveckling. Dialogen mellan regionala aktörer har dock förbättrats via olika strategiska samverkansplattformar. En sådan är *Innovationskraft Sthlm*, som bygger på samverkan mellan framför allt offentliga aktörer och akademi i syfte att bidra till ökad innovationskraft i regionen. En annan är de regionala partnerskapen inom struktur- och investeringsfonderna.

I regionen finns dessutom ett antal innovationsmiljöer och samverkansplattformar av mer operativ karaktär. Dessa har vanligen en ägar- eller styrgrupp bestående av aktörer från olika sektorer och en mer uttalad inriktning mot en viss frågeställning eller sektor. Flera insatser är riktade till geografiska innovationsmiljöer som Kista, Södertälje, Flemingsberg och Hagastaden, där ambitionen om innovation kombineras med platsutveckling. Andra samarbeten bygger snarare på gemensamma intresse, exempelvis den regionala digitala agendan, samverkansplattformen OpenLab, regionalfondsprojekt och testbäddar som Urban ICT Arena.

Ett viktigt syfte med de olika samverkansplattformarna är att säkerställa en effektiv samverkan och koordinering av de begränsade fria utvecklingsmedel som finns i Stockholmsregionen.

SMART SPECIALISERING

Inom den Europeiska kommissionen lanserades i samband med strukturfondsperioden 2014–2020 begreppet smart specialisering som ett i förväg definierat villkor (ex-ante krav) för finansiering från de regionala strukturfonderna. Sedan dess har begreppet spridits även till andra politikområden. De flesta regioner inom EU har idag tagit fram forsknings- och innovationsstrategier med ett smart specialiseringsperspektiv¹³.

I Stockholmsregionen finns ingen sådan strategi, men den så kallade Stockholmsmodellen innebär att regionen arbetar i linje med dessa ambitioner inom ramen för EU:s strukturfondsprogram. EU-kommissionen har dock framfört önskemål om att Stockholmsregionen bör göra tydligare prioriteringar i samband med revideringen av den tidigare innovationsstrategin och i processen med att ta fram underlag inför nästa strukturfondsperiod. Det har även kommit tydliga signaler om att kraven på smart specialisering även fortsättningsvis kommer att ha betydelse för finansiering från EU¹⁴.

Offentliga aktörer i Stockholmsregionen har historiskt sett varit ovilliga att uttala prioritera speciella branscher eller sektorer. Stockholmsregionen har en unik fördel genom att, trots sin begränsade storlek i internationellt perspektiv, ha ett konkurrenskraftigt näringsliv med stor

¹³ Research and innovation strategy for smart specialisation (RIS3)

¹⁴ Europeiska kommissionen, Strengthening Innovation in Europe's Regions: Strategies for resilient, inclusive and sustainable growth, 2017

¹² Exempelvis Almi, EEN-nätverket, Business Sweden, EKN och SEK

bredd. Samtidigt ökar behovet av att tydligare kommunicera regionens styrkeområden och fokusera regionala utvecklingsinsatser för att få del av nationella och europeiska utvecklingsmedel. Det handlar inte om att föregripa marknadskrafterna, utan om kontinuerliga dialoger för att i nära samverkan med näringsliv och akademi identifiera de insatser som kan skapa goda förutsättningar för ökad konkurrenskraft i regionen.

En koncentration av utvecklingsresurser är speciellt viktigt i Stockholmsregionen, som i nationell och internationell jämförelse har en begränsad tillgång till fria utvecklingsmedel för driftfinansiering av främjarsystem eller medfinansiering av projekt hos enskilda företag och innovatörer. Genom att identifiera strategiskt viktiga samhällsutmaningar, där även offentliga aktörer har en roll, skapas möjligheter att utnyttja styrkeområden inom akademi och näringsliv för att lösa konkreta problem i regionen. Att Stockholmsregionen har ett underfinansierat främjarsystem innebär att regionen i vissa lägen även har svårt att hävda sig i konkurrensen om nationella och europeiska medel, som utgår från att det finns regional medfinansiering och enhetliga regionala strukturer som kan ta emot och genomföra de program och insatser som initieras. Det blir då än viktigare att samla regionens aktörer, koncentrera insatser till regionalt prioriterade områden och utveckla interregionala samarbeten med regioner som har kompletterande kompetenser.

Utmaningar av strategisk betydelse, där regionens aktörer redan idag gör omfattande satsningar och där det finns goda utvecklingsförutsättningar, handlar bland annat om en smart och hållbar region, hälsa och välbefinnande samt industriell modernisering. För att hantera dessa utmaningar behöver regionens aktörer göra prioriteringar som bygger på regionala styrkeområden inom forskning och näringsliv, exempelvis inom Life Science, IKT/digitalisering, material/fotonik, och hållbarhet/Cleantech. På så sätt kan smart specialisering bidra till att begränsade offentliga medel fokuseras till insatser som kan ge stor nytta för regionens utveckling. Samtidigt behövs en beredskap för att identifiera nya utvecklingsområden i framtiden.

ÖNSKAT LÄGE 2025+

Länsstyrelsen ska bidra till en utveckling av innovation och företagande där ett önskat läge kännetecknas av följande:

- ➔ Det företagsfrämjande systemet bidrar till en mångfald av nya och växande företag med ursprung i olika målgrupper och inom olika branscher.
- ➔ Det finns regionala strategier för utveckling av snabbväxande, innovativa företag med internationell närvaro i branscher med högt förädlingsvärde.
- ➔ Offentliga aktörer använder upphandling som drivkraft för innovation och tillhandahåller öppna data som skapar förutsättningar för att digitala lösningar och nya affärsmodeller, produkter och tjänster ska få snabbt genomslag.
- ➔ Det finns väl fungerande modeller för samverkan mellan företag, forskare, offentlig sektor och civilsamhället i regionen, nationellt och internationellt som stimulerar samarbeten mellan kunskapsområden (tvärsektoriell samverkan).
- ➔ Stockholmsregionens aktörer har en etablerad process för att identifiera och prioritera strategiska utvecklingsområden där samverkan med utgångspunkt i regionens styrkeområden bidrar till att lösa stora samhällsutmaningar.

Internationellt
samarbete
och handel

Innovation
och företagande

Kompetens-
försörjning

Attraktiva
och hållbara
livsmiljöer

PRIORITERING 2.

Attraktiva och
hållbara livsmiljöerGRUNDLÄGGANDE VÄRDEN FÖR
ATTRAKTIVITET

En plats attraktionskraft brukar ibland definieras som dess förmåga att locka till sig en mångfald av människor och företag. Genom företagen skapas en arbetsmarknad som ger grundförutsättningar för att människor ska vilja bosätta sig i en plats, och företagen etablerar sig där människor väljer att bo. För att en mångfald av personer ska fortsätta vilja bo och verka i Stockholmsregionen behöver vi hushålla med våra ändliga resurser, utveckla och värna våra natur- och kulturvärden och samtidigt utveckla en god livsmiljö så att vi kan bo, arbeta, studera, leka, transportera oss och samtidigt ha en meningsfull fritid.

I Stockholmsregionen är det aldrig särskilt långt till grön- eller naturområden. Närheten till vatten, grönska nära bebyggelse och en vacker skärgård bidrar till fungerande livsmiljöer för växter och djur och till människors välbefinnande. Drygt 9 av 10 regionens invånare¹⁵ anser att det är mycket eller ganska viktigt att det finns närhet till natur, grönområden och parker i boendemiljön.

I Stockholmsregionen finns ett stort arkitektoniskt och kulturhistoriskt arv som bidrar till länets attraktivitet. Stockholms innerstad med sina gator, kajer, torg, parker och hus samt omkringliggande förorter och landskap bär på berättelser om tidigare människors liv och ger oss en historisk förankring i den pågående utvecklingen av regionen. Här finns många riksintressen för kulturmiljövården, däribland Stockholms innerstad. Kulturmiljöernas värden är av nationell betydelse och att ska tas tillvara i planering och utveckling. De samhällen vi bygger upp idag ska

vara vardagsmiljöer för framtida generationer och genom att förvalta de kvalitéer som finns lämnar vi efter oss sammanhållna livsmiljöer och tillvaratar den attraktionskraft som gör Stockholmsregionen till det den är idag. Kulturmiljöer och naturmiljöer är både värdehöjande resurser och viktiga källa till kunskap.

För att klara de framtida utmaningar som en stark befolkningstillväxt och ett förändrat klimat innebär måste vissa grundläggande värden säkras. Tillgången till rent vatten är lätt att ta för givet. För att minska sårbarheter i länets vattenförsörjning krävs att vi skyddar viktiga vattenresurser och arbetar för en ökad robusthet. Stockholmsregionen är starkt beroende av Mälaren för sin ordinarie vattenförsörjning. Reservvattentillgången är ojämnt fördelad och otillräcklig i flera delar av länet. För att säkra vattenförsörjningen behöver vissa markytor reserveras för ledningar och täkter vilket är en utmaning när konkurrensen om marken tilltar.

Ett annat grundläggande behov är vår framtida livsmedelsförsörjning. Länets totala areal brukad mark minskar långsamt och endast en liten del av våra livsmedel produceras i regionen, trots att närproducerad mat innebär många fördelar som bland annat minskad sårbarhet och färre transporter. I länet finns den högvärdiga jordbruksmarken ofta i tätortsnära platser där det ofta finns intressen att exploatera.

Våra försörjningssystem av el, vatten, värme och avfall behöver dimensioneras för att klara nya förutsättningar. Vi behöver även en mer cirkulär och resurseffektiv användning av våra ändliga naturresurser när exploateringen i länet ökar.

¹⁵ Länsstyrelsen i Stockholms län, Nutid och framtid: Mer än 9 av 10 stockholmare fortsatt nöjda med sina liv, 2015

SOCIAL SAMMANHÅLLNING OCH JÄMLIKA LIVSVILLKOR

Bristande social sammanhållning och ojämlika livsvillkor inom regionen ökar risken för spänningar och motsättningar som kan urholka invånarnas tillit till samhällets institutioner. Många upplever idag en otrygghet i sitt hem eller i sitt närområde. Bland personer som inte har en bostad eller ordnad försörjning är otryggheten central. Andelen som säger sig ha utsatts för brott har samtidigt minskat enligt undersökningar från BRÅ¹⁶.

Att möjliggöra tillväxt och samtidigt förbättra regionens miljö och invånarnas hälsa är en svår balansgång. Urbaniseringen innebär miljöbelastningar och skapar utan god planering ohälsosamma miljöer, till exempel genom undanträngning av värdefulla naturmiljöer, utsläpp av hälsovådliga partiklar och störande buller. Närhet till natur och grönområden ökar människors välbefinnande, främjar fysisk aktivitet och förbättrar deras hälsa.

Det offentliga rummet upplevs inte alltid som en trygg och säker plats att vistas i. Kvinnor upplever större otrygghet än män, i synnerhet kvällstid. Unga kvinnor väljer ofta andra färdvägar hem sena kvällar för att undvika att utsättas för brott. Transpersoner avstår ofta från att gå ut ensamma av rädsla för att bli överfallna, rånade eller ofredade. Ojämlika livsvillkor och känslan av icke delaktighet i samhället ställer också krav på det brottsförebyggande arbetet.

Våra välfärdssystem ger oss alla en grundläggande trygghet. Samtidigt ser vi stora skillnader mellan olika delar av regionen, till exempel vad gäller inkomst, utbildning, sysselsättning och hälsa, klyftor som under de senaste åren har vuxit. Hus- hållens ekonomi är en tydlig orsak till segregation där låginkomsttagare i större utsträckning bor nära andra låginkomsttagare och höginkomsttagare bor i ännu större utsträckning i närheten av andra höginkomsttagare. Detta är en utveckling som har ökat sedan mitten av 1990-talet.

En resa med tunnelbanans röda linje från Danderyd till Botkyrka tar mindre än en timme. Samtidigt är det en resa där förväntad medellivslängd för de boende längs linjen skiljer tre år. Den stora skillnaden i hälsa mellan olika socio-ekonomiska grupper har ofta ett samband med boendemiljö. Utöver skillnader i livslängd finns

också skillnader vad gäller risker att insjukna i så gott som alla sjukdomar. Vilken socioekonomisk grupp man tillhör påverkar fysisk och psykisk hälsa, där högre utbildning och inkomst vanligen innebär bättre hälsa. Olika livsvillkor påverkar människors framtidsstro och tillit till varandra och till samhällets institutioner där goda livsvillkor minskar risken för social oro.

Samhällsplaneringen har en viktig roll för att skapa hälsosamma miljöer men också det förebyggande arbetet behöver stärkas. Att kunna och vilja nyttja natur och grönområden kan ha positiva effekter på välbefinnande och hälsa.

ETT HÅLLBART SAMHÄLLSBYGGANDE

Regionens förmåga till anpassning, vare sig det handlar om demografi, miljö, klimatförändringar eller social sammanhållning ligger till grund för en hållbar regional utveckling och bidrar till att vi når de globala hållbarhetsmål. I den regionala utvecklingsplanen för Stockholms län¹⁷ (RUF 2050) är den rumsliga strukturen och utvecklingen av en flerkärnig region centralt. Hur vägar, gator, spår, bebyggelse och grönområden utformas och relaterar till varandra, påverkar både tillgängligheten och de val som regionens invånare gör i fråga om arbete, bostad och fritid.

Miljömål

Det svenska miljömålssystemet består av ett generationsmål och 16 miljö kvalitetsmål. Regeringen har även beslutat om 28 etappmål inom områdena avfall, biologisk mångfald, farliga ämnen, klimat och luftföroreningar. Sveriges miljömål är det nationella genomförandet av den ekologiska dimensionen av de globala hållbarhetsmålen. Länet har prioriterat sex av de sexton miljö kvalitetsmålen; begränsad klimatpåverkan, ingen övergödning, giftfri miljö, ett rikt växt och djurliv, frisk luft och god bebyggd miljö. Endast ett mål, Bara naturlig försurning, bedöms kunna nås till år 2020 enligt data för år 2017¹⁸. Övriga miljö kvalitetsmål bedöms inte möjliga att nå till år 2020 med i dag beslutade eller planerade åtgärder.

Hur vi transporterar oss och hur vi bygger påverkar vår möjlighet att nå målen. Konkurrenten

¹⁷ Stockholms läns landsting, RUF 2050, 2018

¹⁸ Länsstyrelsen i Stockholms län, Stockholms miljömålsuppföljning, 2017

¹⁶ Brottsförebyggande rådet, Anmällda brott 2017, 2018

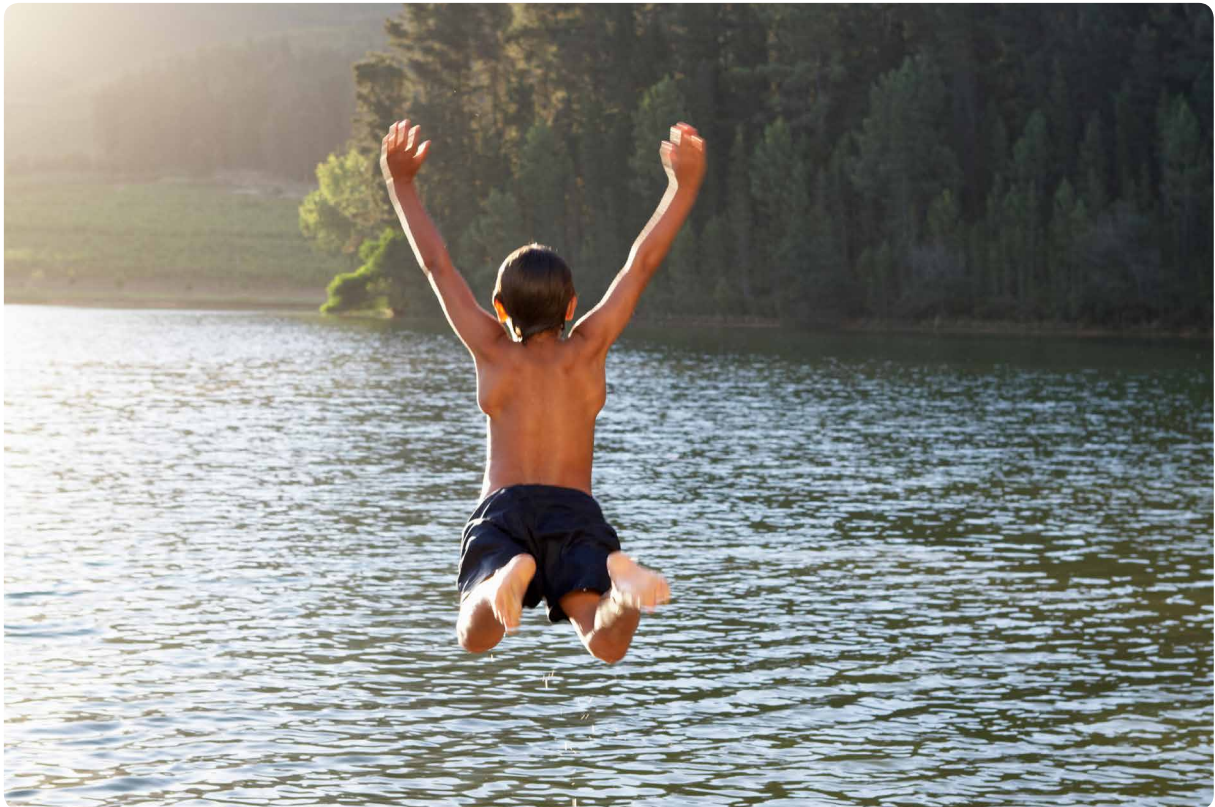

Foto: Mostphotos

om marken för ny bebyggelse gör planeringen och avvägningen mellan tillgång till natur och behovet av ny bebyggelse allt svårare. Genom att planera för en fungerande grön infrastruktur och använda ekosystemets tjänster, det vill säga tjänster som naturen med dess biologiska mångfald erbjuder oss gratis, kan vi skapa hållbara värden. Det handlar om att skydda rätt natur och att planera vardagsnaturen på ett smart sätt, men även att planera för kommande klimatförändringar.

Stockholmsregionen har i likhet med landet i övrigt ett stort totalt ekologiskt fotavtryck – mer än tre gånger så stort som planeten tål om alla hade samma livsstil. De direkta utsläppen av växthusgaser är förhållandevis lågt, men räknar man med vår konsumtion orsakar vi stora utsläpp i andra delar av världen.

En stor del av den energi som används i länet importeras från resten av landet eller från andra länder. Drygt hälften av all energi förbrukas inom byggsektorn, medan cirka en fjärdedel används inom transportsektorn. Utsläpp från transporter svarar för en tredjedel av Sveriges totala utsläpp,

framförallt kommer det från vägtrafiken där utsläpp från personbilar och tunga fordon dominerar. Regionens ekosystem har en begränsad förmåga att absorbera de utsläpp som sker.

Det finns en medvetenhet om att utsläppen måste minska i en betydligt snabbare takt än tidigare och en ny klimatlag har föreslagits av regeringen. För att minska klimatpåverkan och nå framtida utsläppsmål måste energianvändningen minskas, effektiviseras och ställas om till förnybara energikällor. Satsningar på energieffektivitet, förnybara bränslen, cirkulär ekonomi och grön teknik stärker också regionens internationella profil som en framtidsinriktad region. För att klara målsättningen om en region utan klimatpåverkande utsläpp senast år 2050 krävs att all energianvändning baseras på förnyelsebara energikällor så snart som möjligt. Eftersom energi är en begränsad resurs är det också viktigt att ha ett fortsatt fokus på energi-effektivisering i bebyggelse, transporter, verksamheter och hushåll likväl som ett ökat fokus på att underlätta för innovativa lösningar hos företag och individer.

Foto: Christina Fagergren

Bostäder och bebyggelseutveckling

Behovet av ett högt och jämt bostadsbyggande som är varierat är stort i alla länets kommuner. Bristen på bostäder påverkar bland annat företagets förmåga att rekrytera arbetskraft, studenters vilja att studera i länet, unga vuxnas möjlighet att flytta hemifrån, nyanlända att etablera sig och äldre att finna en tillgänglig bostad. En kraftigt ökad befolkningstillväxt de senaste åren har förvärrat bostadsbristen som blivit särskilt påtaglig för personer med lägre betalningsförmåga. De demografiska förändringarna med ökande andel och antal äldre, fler barn liksom att 40 procent av länets hushåll är enpersons-hushåll, påverkar dessa behov.

Den stora flyktinginvandringen och den nya bosättningslagen har medfört att många nyanlända med uppehållstillstånd anvisas till länets kommuner. Kommunerna har ett ansvar att finna ett lämpligt boende åt denna grupp. Många nyanlända väljer också att själv bosätta sig i länet, ofta hos vänner och släktingar där trångboddheten förvärras.

I länet finns drygt en miljon bostäder. Jämnt utslaget innebär det drygt två personer per bostad. Men dessa fördelar sig ojämnt. Störst yta har de som bor i småhus och minst yta per person har de som bor i hyresrätt. Boendet är i dag socio-

ekonomiskt segregerat, och skillnaderna mellan ekonomiskt resursstarka och resurssvaga områden ökar i regionen.

Trångboddheten är till exempel betydande i vissa delar av regionen och har ett tydligt samband med inkomstnivå. Enligt Länsstyrelsens medborgarundersökning från 2017 upplever nästan var femte person sig trångbodd, personer mellan 18 till 30 år och personer med utländsk bakgrund i större utsträckning än andra. Vem som får tillgång till de befintliga bostäderna, hur rörligheten kan underlättas och hur andrahandsmarknaden kan bli tryggare är utmaningar som måste tacklas. Ökad bostadsbrist leder också till ökad illegal handel med lägenhetskontrakt, en brottslighet som drabbar de som desperat behöver någonstans att bo.

Samtidigt som bristen på bostäder för de med lägre inkomster ökar har de senaste årens bostadsbyggande visat på rekordhöga nivåer. Under senare tid har det dock kommit flera signaler om svårigheter att få avsättning för nyproduktion. Det regionala behovet enligt utställningsversionen av RUF 2050 är att kommunerna bör ha en mark- och planberedskap för ett bostadstillskott om 22 600 bostäder per år till år 2030.

Kommunernas planberedskap för fler nya bostäder är omfattande vilket visar att en hög takt i bostadsbyggandet är möjlig. Det påverkas exempelvis av rådande konjunktur, tillgången på byggarbetskraft och hur många hushåll som kan efterfråga de bostäder som byggs. Byggandet sker på marknadens villkor och inte utifrån behov. Nyproduktion riktar sig framförallt till hushåll med goda ekonomiska resurser och skulle behöva breddas för att nå fler hushåll. Om fler får råd att bo i nyproduktion bidrar det även till att hålla uppe byggtakten oavsett konjunkturläge.

Tillkommande bostadsbebyggelse sker ofta genom förtätning i tidigare exploaterade områden. Det medför att de planer som kommunerna upprättar hanterar komplexa avvägningar mellan olika intressen. Det kan handla om exploatering i bullerutsatta miljöer, nära trafikleder för farligt gods, där hänsyn måste tas till riksintressen eller exploatering som påverkar vattenkvaliteter eller framtida klimatförändringar. Frågor som alla ställer krav på särskild hantering och avvägningar för att kunna säkerställa det allmänna intresset för bostäder och samtidigt värna en hållbar samhällsutveckling för framtida generationer. Regeringen har lagt fast att miljö kvalitetsmålen ska nås och en av nycklarna till detta är hållbar samhällsplanering som ställer krav på vad som byggs och hur det byggs.

En mer flexibel bebyggelsestruktur där byggnader kan samnyttjas av flera verksamheter eller enkelt ändra användning kan bidra till ett bättre nyttjande av vår befintliga bebyggelse. Stora delar av regionen kännetecknas av god tillgång till arbetsplatser, privat och offentlig service och ett kulturliv. Däremot saknar delar av regionen grundläggande service och mötesplatser för social samvaro. I en jämförbar samhällsplanering är närheten till samhällets olika funktioner betydelsefull för att lätt kunna ta sig mellan bostad, arbete, service och fritid utan att vara beroende av bilen. Att det föds många barn i länet ställer stora krav på barnomsorg och utbildningssystemet under kommande år.

De globala klimatförändringarna leder till blötare vintrar, torrare somrar, stigande hav och förändrade flöden i vattendrag och sjöar. Det kan öka riskerna för översvämningar, ras och jordskred. Genom att vara medveten om de möjliga framtida konsekvenserna av klimatförändringarna går det att minska samhällets sårbarhet genom fysisk planering och bygga ett långsiktigt robust samhälle. Infrastruktur, bebyggelse och dagvattenhantering måste

exempelvis anpassas för att hantera de förväntade förändringarna i klimatet. Det handlar också om att förebygga olika scenarier. Grönstruktur i form av parker, trädplanteringar, gröna tak etcetera i tätbebyggda områden blir viktiga för att erbjuda skugga i ett varmare klimat och absorbera en ökad nederbörd.

Transportinfrastruktur

Invånarna i länet reser fortfarande främst med bil¹⁹. Fyra av tio reser med bil, tre av tio reser kollektivt och knappt en av tio cyklar. Män reser längre per dag än kvinnor och till större del i egen bil. Personer under 40 år och personer med lägre inkomst reser i större utsträckning kollektivt än med bil. Gång-, cykel- och kollektivtrafiken behöver utvecklas och ses som ett förstahandsval. Transporter som uppmuntrar daglig rörelse och trygga gång- och cykelvägar bidrar samtidigt till bättre folkhälsa.

En god tillgänglighet till arbetsmarknad, bostad, service, kultur och natur är viktiga förutsättningar för attraktiva livsmiljöer. Samtidigt leder en växande befolkning och ökande resandevolymerna till att trängseln på både vägar och spår ökar. Den regionala obalansen i reseströmmar, med fler arbetsplatser än arbetande befolkning i den norra delen av länet och motsatsen i den södra, bidrar också till trängseln. Trots stora infrastrukturprojekt i väg och järnväg, är trängseln i transportsystemet stor, särskilt vissa tider och vid vissa platser. Den omfattande trafiken innebär också att en liten störning snabbt kan få stora konsekvenser oavsett om den är orsakad av väder, olyckor eller sabotage.

Regionen behöver ställa om till ett transportsnålt samhälle där hållbara och effektiva färdmedel prioriteras. Konsekvensbedömningar av de satsningar som planeras visar att om ytterligare resurser läggs på väginfrastruktur gynnas människans resande och vi får svårare att nå uppsatta miljömål. För att regionala mål om att öka kollektivtrafikandelen samt att öka andelen cykelresor ska kunna nås behöver fler åtgärder vidtas. Positivt är att länet använder 100 procent förnybara bränslen i kollektivtrafiken. Regionen behöver till år 2030 ställa om till en fossilbränslefri fordonsflotta. Andelen miljöbilar i trafiken i Stockholms län, det vill säga som vid tillfället för nyregistreringen uppfyllde då gällande miljöbilsdefinition, var 19,5 procent år 2016²⁰.

19 Stockholms läns landsting, Resvanor i Stockholms län 2015, rapport 2016

20 Stockholms stad, Miljöbarometern, <http://miljobarometern.stockholm.se/>

Foto: Claes Palmgren

Klimatutmaningen för transporter, i synnerhet godstransporter väntas bli allt mer betydande då de är fortsatt starkt beroende av fossila drivmedel. Enligt såväl nationella som internationella kunskapsunderlag räcker det inte med renare fordon och bränslen, utan det krävs även ett ändrat beteende och minskat bilresande. En överflyttning från flyg och väg till järnväg och sjöfart behöver också ske. Detta förutsätter en aktiv samhällsplanering. Arlandas utveckling och färjehamnarna är samtidigt viktiga nav för tillgängligheten till regionen från andra länder. Arlanda har stor betydelse för näringslivet och för regionen som besöksdestination.

Tillgänglighet till kommersiell och offentlig service

Tillgängligheten till olika typer av service är en förutsättning för hållbar regional tillväxt och utveckling i olika delar av länet. Vissa områden har särskilda förutsättningar. I Stockholms skärgård kan det exempelvis handla om tidsmässigt långa resvägar för de boende, stora säsongsvariationer i kundunderlag för företagen samt att viss transportinfrastruktur saknas. Ofta finns även brister i tekniska försörjningssystem som el- och vattenförsörjning, avfallshantering, avlopp eller bredband. Geografiskt kan det även handla om områden nära tätorter och städer där viss service inte finns tillgänglig.

Begreppet service är brett och tjänsterna har mycket olika karaktär. Vanligtvis inkluderas dagligvaror, drivmedel, postservice, betaltjänster, apotek och apoteksombud, grundskolor och vårdcentraler i begreppet. Vissa serviceslag kan idag skötas digitalt, andra kräver fysiska besök på serviceställen. I områden som är särskilt sårbara och utsatta behöver staten ta ett större ansvar för att invånare och företag ska ha tillgång till grundläggande service.

Digitalisering

En väl utbyggd och fungerande digital infrastruktur är grunden för all digital utveckling. I Stockholms län är målet att alla ska ha möjlighet till både mobilt och fast bredband med höga överföringshastigheter. Idag har över 90 procent av befolkningen tillgång till snabbt bredband om minst 100 Mbit/s. Samtidigt finns stora skillnader inom regionen. På landsbygden och i skärgården saknar fortfarande 9 av 10 invånare och en lika stor andel arbetsställen dessa möjligheter.

För att kunna fungera i vardagen och ta del av olika samhällstjänster, utbildning, underhållning och konsumtion, krävs i allt större utsträckning användarkompetens hos invånarna. I första hand bland äldre, men även bland grupper som exempelvis funktionshindrade, utlandsfödda kvinnor, lågutbildade och personer bosatta på landsbygden, är delaktigheten och användarkompetensen lägre.

Den mest framtidssäkrade och robusta formen av bredband är idag nergrävd optisk fiber. I områden där det varken finns kommersiellt intresse eller statligt stöd för fiber behövs trådlösa alternativ till fast bredband. Den pågående utbyggnaden av fjärde generationens mobilkommunikation (4G), liksom femte generationens mobilnät (5G) som är under utveckling, innebär att befintliga mobilnät behöver uppdateras. På landsbygden och i skärgården, där många områden idag har låg mobiltäckning och det finns kapacitetsbrister i näten, medför detta en påtaglig sårbarhet.

Digital information är idag centralt för all utveckling och förändring. Olika typer av delningstjänster blir allt vanligare. Bilpooler minskar exempelvis antalet bilar och behov av parkeringsytor. Digitala verktyg gör det möjligt att samnyttja ytor och resurser och minskar därmed vår miljöpåverkan. Genom att tillhandahålla information fritt utan inskränkningar, så kallade öppna data, kan offentlig sektor erbjuda resurser som ger möjligheter till utveckling av fler tjänster och nya företag.

Det digitala utvecklingsarbetet inom offentlig sektor har stor inneboende potential att möta invånarens och näringslivets behov vad gäller sammanhållna tjänster och lättillgänglig service. Fortsatt och utvidgad samverkan mellan olika delar av offentlig sektor krävs för att möta dessa förväntningar. En viktig framgångsfaktor är att all information är korrekt, likvärdig och tillförlitlig.

I takt med att allt fler samhällskritiska verksamheter förlitar sig på digitala tjänster kommer även kraven på infrastruktur och systemens robusthet att öka markant. En ökad sårbarhet ställer krav på ett systematiskt och långsiktigt arbete med informationssäkerhet. Invånarna ska känna tillit till den offentliga sektorns sätt att hantera information och skyddet av den personliga integriteten är grundläggande.

ÖNSKAT LÄGE 2025+

Länsstyrelsen ska bidra till en utveckling av attraktiva och hållbara livsmiljöer där ett önskat läge kännetecknas av följande:

- ➔ Natur och kulturvärden är tillgängliga för alla, värnas och utvecklas för framtida generationer.
- ➔ Beslutsfattare i offentliga verksamheter, företagsledare och invånare är medvetna om betydelsen av att hushålla med våra ändliga resurser.
- ➔ Det finns väl utvecklade arbetsmetoder för samverkan och sammanvägning av sådana sakfrågor möjliggör ett långsiktigt och hållbart samhälle, såväl ekonomiskt, socialt som miljömässigt.
- ➔ Behoven av bostäder tillgodoses med fokus bostad för alla och en hög takt i bostadsbyggandet som fler har möjlighet att flytta till.
- ➔ Det finns en kapacitetsstark och tillgänglig transportinfrastruktur där nya investeringar förstärker bostadsförsörjningen och bidrar till att nå miljö kvalitetsmålen.
- ➔ System för el, vatten, avlopp och värme har kapacitet att möta en ökande befolkning, ett förändrat klimat och bidrar till att nå miljö kvalitetsmålen.
- ➔ Stockholmsregionen är socialt sammanhållen och olika socioekonomiska grupper bor i varandras närhet och kan mötas i det offentliga rummet.
- ➔ I Stockholmsregionen eftersträvar vi jämlika livsvillkor med väl fungerande samverkansplattformar mellan aktörer för att hantera utmaningar inom folkhälsa och trygghet.
- ➔ Stockholmsregionen är bäst i världen på att använda digitaliseringens alla möjligheter.
- ➔ Samhällsstörningar och andra oönskade effekter av kända eller oväntade händelser, olyckor och kriser förebyggs och minimeras genom en utvecklad civil beredskap och beprövade modeller för samverkan i regionen.

Internationellt
samarbete
och handel

Innovation
och företagande

Kompetens-
försörjning

Attraktiva
och hållbara
livsmiljöer

PRIORITERING 3.

Kompetensförsörjning

Kompetensförsörjning är en av vår tids viktigaste framtidsfrågor. Som en relativt liten region i Europas utkant har Stockholmsregionen, till skillnad från andra konkurrerande tillväxtregioner, inga fördelar av en stor hemmamarknad. Det finns heller ingen stor outnyttjad arbetskraftsreserv, även om våra demografiska förutsättningar på grund av de senaste årens invandring är bättre än i andra länder.

Tillgången på kompetens är avgörande för Stockholmsregionens samlade förmåga till förnyelse och utvecklingskraft, men också för den enskilde invånarens försörjning, hälsa och välbefinnande liksom samhällets förmåga att klara finansieringen av olika gemensamma åtaganden. Detta gäller särskilt i tider av globalisering, digitalisering, tekniskiften och andra snabba förändringar i omvärlden som påverkar oss.

KONKURRENSKRAFTIG EKONOMI

Stockholmsregionen är Sveriges mest konkurrenskraftiga regionala ekonomi. Även i ett europeiskt perspektiv är det få regioner som når upp till Stockholms tillväxt- och sysselsättningsnivåer. Här finns den i särklass största arbetsmarknaden med högst andel högutbildade i landet. Stockholmsregionen är även Sveriges finansiella centrum och många storföretag har sina huvudkontor här. Nära hälften av landets universitet och högskolor, offentliga institutioner och statliga myndigheter finns samlade i huvudstadsregionen. Den kunskapsintensiva arbetsmarknaden lockar företag, investerare och kompetens från hela Sverige, men också från andra länder.

Sysselsättningsgraden är högre och arbetslösheten lägre inom de flesta grupper på arbetsmarknaden än i övriga landet. Det gäller såväl unga, inrikes och utrikes födda som kvinnor och män.

Antalet sysselsatta var år 2017 drygt 1,24 miljoner, vilket motsvarar en sysselsättningsgrad på 72,3 procent på helårsbasis²¹. Särskilt sysselsättningen bland män har under senare år haft en gynnsam utveckling. Skillnaderna i sysselsättning mellan kvinnor och män uppgick till knappt fem procentenheter. Jobben finns inom en rad olika branscher vilket gör att sysselsättningsutvecklingen inte är beroende av en enskild del av ekonomin. Det diversifierade näringslivet bidrar till att göra regionen mindre sårbar vid konjunktursvängningar och till en hög omställningsförmåga.

Antalet arbetslösa var 82 500 personer 2017. Det kan jämföras med 82 100 personer 2016. Sett i förhållande till arbetskraften är arbetslösheten 6,3 procent. Trots en god utveckling på arbetsmarknaden kvarstår signifikanta skillnader i arbetslöshet mellan utrikes och inrikes födda, 12,1 procent respektive 4,1 procent.

Stockholms län är en funktionell arbetsmarknadsregion, det vill säga en region inom vilken man kan bo och arbeta utan att behöva göra alltför tidsödande resor. Idag är det endast drygt 3 procent av de förvärvsarbetande som har sitt arbetsställe utanför länsgränserna och pendlar. Invandring och inflyttning från andra delar av landet har stor betydelse för länets utveckling. Stockholmsregionen har länge haft en stor inflyttning som bidragit till att försörja arbetsmarknaden med kompetens. Under det senaste decenniet har länet svarat för knappa 40 procent av landets sammanlagda befolkningsökning. Flera olika prognoser visar på en fortsatt stark befolkningsutveckling.

²¹ Länsstyrelsen i Stockholms län, Läget i länet. Arbetsmarknad och ekonomi. Första kvartalet 2018

HÖG EFTERFRÅGAN PÅ ARBETSKRAFT

Länsstyrelsens utbildnings- och arbetsmarknadsprognos, Stockholm 2025²², uppger att sysselsättningstillväxten fortsatt kommer att öka. Mellan 2013 och 2025 förväntas antalet förvärvsarbetande i åldern 16–74 år öka med 20 procent vilket motsvarar cirka 225 000 personer. Antalet sysselsatta inom tjänstesektorn kommer att bli fler samtidigt som sysselsättningen inom den varuproducerande delen av ekonomin minskar. 2025 förväntas andelen som arbetar inom tjänstesektorn totalt sett uppgå till 89 procent i länet, jämfört med 86 procent 2013.

Efterfrågan på eftergymnasialt utbildade beräknas öka mest och svara för två tredjedelar av den totala sysselsättningsökningen. På en övergripande nivå förväntas tillgång och efterfrågan på högskoleutbildad arbetskraft förhållandevis väl motsvara varandra. Däremot antas brister i arbetskraften att uppstå inom vissa branscher och yrken. I gruppen eftergymnasialt utbildade förväntas de största bristerna uppstå för lärare, flera typer av kompetenser inom hälso- och sjukvårdsområdet samt datautbildade. I gruppen gymnasieutbildade väntas de utbildade knappt att täcka hälften av den efterfrågan som kommer att uppstå. Brister bedöms att finnas inom alla gymnasieprogram förutom data, el- och energiteknik, handel och administration samt naturbruksprogrammet.

MATCHNING PÅ ARBETSMARKNADEN

Det finns idag en obalans mellan den kompetens som arbetskraften erbjuder och den kompetens som arbetslivet efterfrågar. Mer än vart fjärde företag ser idag kompetensbrist som ett hinder för tillväxt²³. I Länsstyrelsens medborgarundersökning 2017 uppger en dryg fjärdedel av män och kvinnor i åldern 31–64 år att deras arbete inte motsvarar deras utbildningsbakgrund²⁴. Detta handlar om matchningsproblem, dels mellan lediga arbeten och arbetssökande och dels mellan de redan anställdas olika utbildningar/utbildningsnivåer och deras anställningar. I det förstnämnda beror det i huvudsak på brister i flödet av kompetens in på arbetsmarknaden, och i det senare om brister i allokering av kompetens.

Att möta dessa utmaningar kräver insatser på flera olika plan, exempelvis genom att tillgången på utbildningsplatser ökar, utbildningarnas kvalitet och relevans förbättras, arbetlivet blir mer delaktiga i utbildningarnas utformning och genomförande samt fort- och vidareutbildning av de redan yrkesverksamma.

KÖNSUPPDELAD ARBETSMARKNAD

Den svenska arbetsmarknaden är könsuppdelad, det vill säga kvinnor och män arbetar inom olika sektorer och inom olika yrken. I Stockholms län arbetar en förhållandevis stor andel kvinnor. Samtidigt har män alltså en högre sysselsättning än kvinnor. Skillnaden är särskilt stor inom gruppen utrikes födda där kvinnor har ett längre deltagande i arbetslivet än män. Därtill har kvinnor och män olika möjligheter att göra karriär och avancera till högre positioner. Den könsuppdelade arbetsmarknaden är även en av förklaringarna till skillnader i lön och inkomst mellan kvinnor och män²⁵.

De största bristerna på utbildade fram till 2025 bedöms komma att finnas inom branscher och yrken där könsuppdelningen är som störst. Att förändra denna uppdelning kräver olika typer av insatser, till exempel studie- och yrkesvägledning för att tidigt bryta könsbundna studie- och yrkesval, att ge utrikes födda kvinnor bättre möjligheter till arbete eller studier, kartläggningar för att synliggöra skillnader mellan kvinnor och män samt insatser för att främja kvinnors företagande.

BRIST PÅ YRKESUTBILDADE

Intresset för att söka yrkesutbildningar och andelen elever som uppnår gymnasieexamen från de yrkesförberedandeprogrammen har stadigt minskat sedan 1990-talet. De yrkesförberedande programmen har även stora problem med avhopp. Näringslivet uttrycker oro för hur vi ska klara den framtida kompetensförsörjningen av yrkesutbildade²⁶. Inte sällan efterfrågas smala och branschspecifika yrkeskompetenser.

Yrkesutbildningar syftar till att ge yrkeskompetens eller det som krävs för att utöva ett yrke. För att bli yrkeskompetent krävs inte bara teoretiska kunskaper, utan även kunskaper och färdigheter från praktik eller ett aktivt yrkesliv. Det

²² Länsstyrelsen i Stockholms län, Stockholm 2025: En utbildnings och arbetsmarknadsprognos, 2016

²³ Tillväxtverket, Företagens villkor och verklighet, 2017

²⁴ Länsstyrelsen i Stockholms län, Medborgarundersökning, 2017

²⁵ Medlingsinstitutet, Löneskillnaden mellan kvinnor och män, 2016

²⁶ Tillväxtverket, Företagens villkor och verklighet, 2017

Foto: Mostphotos

svenska yrkesutbildningssystemet omfattar flera olika skolformer på såväl gymnasial som eftergymnasial nivå. Förutom det offentliga utbildningssystemet finns andra organisationer, branscher, arbetsgivare och utbildningsföretag som erbjuder yrkesutbildning.

Kompetensbrist och matchningsproblem i yrkesutbildningarna kan delvis lösas genom olika insatser för att stärka kvaliteten och effektiviteten i utbildningarna. I Stockholmsregionen behövs investeringar och satsningar på fler utbildningsplatser inom högre utbildning, yrkeshögskola och vuxenutbildning. Utbildningssystemets relevans för arbetslivet behöver stärkas och arbetslivets medverkan och delaktighet i utbildningarna är ett område att utveckla. Det gäller särskilt yrkesutbildningar där praktisk kunskap och färdigheter ska läras in och komplettera de teoretiska kunskaperna. Det arbetsplatsförlagda lärandet måste fungera för att kvaliteten på yrkesutbildningarna ska vara fullgod. Att säkra tillgången till de smalare och dyrare yrkesutbildningarna är ännu en utmaning.

Den kanske största utmaningen är att öka intresset för att locka fler unga att söka sig till och genomföra en gymnasial yrkesutbildning. Utbildningarna måste göras attraktiva för att åter locka elever. Parallellt med detta måste möjligheterna för vuxna att omskola sig öka.

KOMPETENSUTVECKLING I ARBETSLIVET

Den globala kunskapsekonomin och en snabbt föränderlig omvärld leder till strukturella förändringar på arbetsmarknaden som i sin tur kräver nya kunskaper för att vara gångbar i arbetslivet. Den enskilde förutsätts idag själv upprätthålla och utveckla de kunskaper, färdigheter och kompetenser som behövs under ett helt arbetsliv. Behovet av kompetensutveckling aktualiseras ytterligare när vi förväntas arbeta allt längre upp i åldrarna.

För att näringslivet ska kunna behålla sin konkurrenskraft, förutom att de måste vara innovativa och ha förmåga att möta förändringar, krävs olika stimulanser och att medarbetarna ges möjlighet att delta i fort- och vidareutbildningar. Med fortbildning avses utbildningar som upprätthåller och utvecklar den kompetensnivå som krävs för att yrkesverksamma ska kunna utföra sina arbetsuppgifter. Vidareutbildning är utbildning som förbereder den yrkesverksamma för delvis nya arbetsuppgifter på en fördjupad eller en högre kompetensnivå och som medför en ökad grad av specialisering inom ett eller flera kompetensområden.

Utbildningsaktörerna har flera viktiga uppgifter. Arbetskraften ska både utrustas med grundläggande kompetenser och ges förutsättningar att kunna ta till sig ny teknologi och lära nytt. Dessutom behöver utbildningssystemet bidra till att arbetskraften blir

mer flexibel. Yrkesarbetande behöver exempelvis kunna läsa fristående kurser på universitet och högskolor, i olika studietakt och på distans. Det är ett ömsesidigt ansvar mellan utbildningsaktörerna och näringslivet att identifiera efterfrågan på fort- och vidareutbildning så att utbud och efterfrågan är i balans.

INTEGRATION

Var fjärde förvärvsarbetande person i Stockholms län är född i ett annat land. Utvecklingen är tydlig; andelen utrikes födda ökar för varje år. Den höga andelen utrikesfödda relativt andra delar av landet är ett utmärkande drag för arbetsmarknaden i Stockholmsregionen. Samtidigt är arbetslösheten bland länets utrikes födda hög.

Många faktorer spelar in när det gäller när det gäller möjligheterna till arbete bland utlandsfödda. Det handlar bland annat om födelseland, utbildningsnivå, arbetsmarknadsanknytning, ålder och kön. Exempelvis kommer män med minst gymnasial utbildning snabbast i arbete, medan kvinnor med låg utbildning har lägre förvärvsfrekvens. Personer födda i länder utanför Europa möter störst svårigheter att etablera sig på arbetsmarknaden. Rådande konjunkturläge och i vilken kommun man bor i spelar också roll för möjligheterna att hitta arbete.

Det tar allra längs tid för nyanlända personer att etablera sig på arbetsmarknaden. En nyanländ person är en person som är mottagen i en kommun och har beviljats uppehållstillstånd för bosättning på grund av flyktingskäl eller andra skyddsskäl. Även anhöriga till dessa personer anses vara nyanlända. Endast hälften av denna grupp förvärvsarbetar efter åtta år i Sverige.

En stor andel av de nyanlända är barn och ungdomar under 18 år. Andelen elever som har invandrat efter ordinarie skolstart i ungdomsskolan har ökat. Denna grupp har ofta svårigheter att klara grundskola, uppnå gymnasiebehörighet och påbörja en utbildning innan de fyllt 20 år, vilket är en åldersgräns i gymnasieskolan. Därmed riskerar de att helt falla ur utbildningssystemet och gå direkt ut i arbetslöshet.

Allt fler elever deltar också i språkintrödningsprogram för att bli behöriga att söka en gymnasieutbildning. Språkintrödningsprogram är till för ungdomar som nyss har anlänt till Sverige. Utbildningen har

fokus på svenska språket för att eleven ska kunna gå vidare till något annat program i gymnasieskolan, eller annan utbildning. Idag blir många inte behöriga att läsa vidare på ett nationellt gymnasieprogram.

Utöver Arbetsförmedlingens insatser för etablering, behövs fler satsningar för att underlätta inträdet på arbetsmarknaden, till exempel genom olika yrkesinriktade kurser i svenska och särskilda insatser för att underlätta inträdet på arbetsmarknaden för korttidsutbildade. Det behöver även utvecklas en regional samsyn på validering, dess innebörd och funktion inom utbildningsväsendet och arbetslivet. Utbildningsformer såsom gymnasial yrkesutbildning, vuxenutbildning, vuxenutbildning i svenska för invandrare (inklusive SFI-utbildningar för kort- och yrkesutbildade) och folkbildning behöver stärkas och samordnas. Målsättningen bör vara att så tidigt som möjligt möta nyanländas varierande behov genom ett brett och väldimensionerat regionalt utbud av utbildningar med hög kvalitet och arbetslivsanknytning.

Arbetet för ökad mångfald och breddad rekrytering i arbetslivet går långsamt. Det är idag känt att grupper och individer med olika etnisk bakgrund har varierande framgång på arbetsmarknaden. Kunskapsläget om dessa skillnader är fortfarande svagt, men indikerar att personer från Afrika och Mellanöstern ofta diskrimineras, till exempel i samband med rekrytering. Ett fortsatt arbete för lika rättigheter, skyldigheter och möjligheter för alla oavsett etnisk och kulturell bakgrund är angeläget. Var fjärde förvärvsarbetande person i Stockholms län är född i ett annat land. Utvecklingen är tydlig; andelen utrikes födda ökar för varje år. Den höga andelen utrikesfödda relativt andra delar av landet är ett utmärkande drag för arbetsmarknaden i Stockholms län. Samtidigt är arbetslösheten bland länets utrikes födda hög.

NYCKELKOMPETENS

Det har blivit alltmer tydligt att den kompetens som finns i länet inte alltid matchar arbetslivets behov. I Stockholmsregionen finns forskning och utbildning på hög nivå och en generellt sett välutbildad befolkning. Men trots det går ibland nyckelkompetens ändå inte att finna. Många företag söker därför efter personal i utanför landets gränser. Detta är möjligt antingen genom regelverket för

arbetskraftsinvandring, via utstationerad arbetskraft eller med hjälp av den fria rörligheten inom EU.

Situationen är på inget sätt unik vare sig för Stockholm eller Sverige, utan det pågår en global konkurrens om talanger. Specialister kan i stor utsträckning välja vilken arbetsgivare de vill ha och vilket land de vill arbeta i. När även andra länder och regioner växlar upp måste Stockholms län och Sverige vara än bättre för att locka till sig kompetens.

Ofta blandas flykting- och arbetskraftsinvandring samman samtidigt som det finns fundamentala skillnader dem emellan. Flyktinginvandringens syfte är att ge utsatta människor skydd medan arbetskraftsinvandringen ska svara mot de behov som finns på arbetsmarknaden.

Stockholms län svarar för mer än hälften av Sveriges totala arbetskraftsinvandring. Länets andel är särskilt hög bland yrken med krav på fördjupad högskolekompetens och chefsyrken. Sett över tid förefaller det största behovet av arbetskraft finnas inom den växande tjänstesektorn i länet. Inom it- och Tech-sektorn har efterfrågan på programmerare och andra specialister under många år varit hög och ökande. Denna efterfrågan har delvis kunnat mötas genom arbetskraftsinvandring från exempelvis Indien.

Studier visar att arbetskraftsinvandring har en positiv inverkan på företagens förmåga att skapa samhällsekonomiska värden²⁷. Bland annat ökar även företagens internationaliseringsgrad efter rekrytering av utländsk kompetens. Om arbetsgivarnas behov inte kan tillgodoses finns det risk att företagen utvecklar sina verksamheter utanför Sveriges gränser.

För att möta företagens behov av utländsk kompetens krävs insatser på såväl nationell som regional nivå. Från nationell nivå måste det bland annat göras lättare för arbetsgivare att anställa och ordna arbetstillstånd. Handläggningstiderna hos ansvariga myndigheter måste förkortas så att processen upplevs som snabb och effektiv för både arbetsgivare och arbetstagare. Främjandeinsatser och riktad marknadsföring i länder utanför EU bör prioriteras. På en regional nivå behöver frågor kring bostadsförsörjning adresseras. Länets aktörer bör hitta nya arbetssätt och samverka för att underlätta etablering och integration av talanger och medföljande.

ÖNSKAT LÄGE 2025+

Länsstyrelsen ska bidra till att utveckla en miljö för kompetensförsörjning där ett önskat läge kännetecknas av följande:

- ➔ Stockholmsregionen konkurrerar med andra ledande tillväxtplatser i världen vad gäller kunskap och kompetens samt förmåga till organisatorisk och teknisk innovation och utveckling.
- ➔ Förmågan till matchning mellan utbud och efterfrågan är god. Tillgången på utbildningsplatser och utbildningar är i balans och arbetlivet är delaktiga i utbildningarnas utformning och genomförande.
- ➔ Efterfrågan på arbetskraft inom nya yrkeskategorier kan snabbt och effektivt mötas samtidigt som individers behov av kompetensutveckling, livslångt lärande och förmåga till omställning stärks.
- ➔ Kunskaper, färdigheter och kompetenser från hela arbetskraften tillvaratas, oavsett bakgrund och härkomst, kön, ålder och bostadsort.

²⁷ Svenskt Näringsliv, Arbetskraftsinvandringen betydelse för svenska företag, 2017

**Internationellt
samarbete
och handel**

**Innovation
och företagande**

**Kompetens-
försörjning**

**Attraktiva
och hållbara
livsmiljöer**

PRIORITERING 4.

Internationellt samarbete och handel

Sveriges välstånd har i stor utsträckning sin grund i internationell handel och öppenhet mot omvärlden. Stockholm är rikets starkaste och mest expansiva län och dess betydelse för hela rikets ekonomi växer ständigt. Under det senaste decenniet har länet svarat för mer än 40 procent av den nationella tillväxten. Allt fler funktioner, specialistkompetenser och tillväxtskapande företag lokaliseras till hit. Utvecklingen har inneburit att Stockholmregionen fungerar som hela rikets internationella ankomst- och avgångshall för idéer, investeringar och handel.

Som huvudstadsregion och landets tillväxtmotor har det internationella perspektivet en central roll i det regionala tillväxtarbetet. Det är i samspelet, utbytet och konkurrensen med andra storstads- och huvudstadsregioner utanför landets gränser som Stockholmsregionens framtida utveckling till stor del bestäms. Flera av de möjligheter och utmaningar som länet möter har sin lösning i internationellt samarbete. Det gäller inte minst frågor kring klimat, miljö och energi. Det som bidrar till tillväxt i Stockholmsregionen bidrar i sin tur ofta till tillväxtmöjligheter i andra delar av Sverige.

Svenska företag har inte bara lång erfarenhet av att arbeta med hållbara lösningar, socialt ansvarstagande, sociala innovationer och samhällsutmaningar, utan hållbarhet är ofta en del av själva affärsidén och som möter en stigande efterfrågan globalt. Här finns stora möjligheter för länets företag att exportera sina lösningar, metoder och sin expertis.

Stockholmsregionens internationella samarbeten, utbyten och handel definieras inte av en given geografi. För vissa företag är marknader i närområdet, till exempel Norden och Östersjöregionen, ett naturligt första steg för en utlands-etablering. Andra företag väljer att möta de stora tillväxtmarknaderna utan begränsningar i geo-

grafiska avstånd. Internationella samarbeten inom områden som till exempel miljö eller arbetet med utsatta EU-medborgare har helt andra logiker i sina övervägande kring geografiska val.

Som huvudstadsregion i ett litet och exportberoende land i Europas utkant är vi beroende av att den fria rörligheten av varor, tjänster, personer och kapital upprätthålls. Stockholmsregionen måste fortsatt stå upp mot protektionism och isolationism och aktivt bidra till den europeiska framtiden. EU:s sammanhållningspolitik med struktur- och investeringsfonder, olika sektorsprogram samt Strategi för Östersjöregionen är en hävstång i detta arbete.

GLOBALT ATTRAKTIV

Mer än hälften av jordens befolkning bor i städer. Städernas andel förväntas öka till 70 procent år 2050. Den starka urbaniseringen är tydlig även i Sverige där Stockholms län svarat för cirka 40 procent av befolkningsökningen under det senaste decenniet. I en internationell jämförelse växer Stockholm sex gånger snabbare än exempelvis Paris.

Det blir allt vanligare att utgå från regioner, snarare än nationer, vid olika typer av analyser och beslut kring lokalisering av verksamheter. Det är i urbana miljöer som tillväxten skapas och det är i dessa miljöer som det finns en kritisk massa, öppenhet för nya idéer, kapital och specialistkompetenser.

Stockholmsregionen är Sveriges nav och kontaktyta mot omvärlden. En möjlighet för Stockholm är i sin tur en möjlighet för Sverige. I en internationell kontext har Stockholm god innovationskraft, kunskapsintensitet och ekonomisk tillväxt. För Stockholmsregionens del ligger utmaningen inte i att försöka växa ikapp de riktigt globala noderna

i storlek, utan att navigera och avancera till att bli en internationellt ledande storstadsregion i en internationell regionshierarki.

För att ytterligare stärka Stockholmsregionens position i den internationella regionshierarkin krävs framför allt fler fysiska internationella förbindelser. Samverkansprojektet Connect Sweden, som syftar till att stärka Arlandas roll som knutpunkt för det nordiska flyget samt att attrahera fler internationella direktlinjer från framförallt Asien, Nordamerika och Europa, är högt prioriterat. En ökad andel järnvägs-transporter och sjöfart är också av betydelse för att öka interaktionen och attraktiviteten på global nivå.

Det pågår en global konkurrens om kompetens och talanger (se även Prioritering 1 och 3 ovan). Detta är inget unikt problem bara för Stockholmsregionen, utan situationen känns igen i andra tillväxtplatser i Europa och övriga världen. Specialister kan i stor utsträckning välja vilken arbetsgivare de vill ha och vilket land de vill arbeta i. När andra länder och regioner växlar upp måste Stockholmsregionen och Sverige vara än bättre för att locka till sig kompetens.

En halv miljon av länets invånare, från cirka 200 olika länder, är födda utanför Sverige vilket tydligt visar mångfalden i länet. Utrikes födda fungerar som broar till andra marknader.²⁸ Språkkunskaper och nätverk i andra födelseländer är andra viktiga nycklar för att etablera handelsförbindelser och öka länets kontaktytor mot omvärlden.

Enligt en rapport från Stockholm Business Region²⁹ anges arbete som främsta anledning för att flytta till Stockholmsregionen. Insatser som ökar inflödet av internationella studenter och doktorander stärker regionens kunskapsintensiva profil och bör prioriteras. Det är även angeläget att ge utländska studenter möjligheter att stanna kvar i regionen efter avslutad utbildning. Omvänt gäller att understödja möjligheterna för länets invånare att till exempel studera och forska i andra delar av världen. Flödet av forskare, studenter och arbetskraft till länet hålls tillbaka av att länet har brist på olika typer av bostäder.

Stockholmsregionen konkurrerar globalt med många andra regioner och platser. För att vi fortsatt ska kunna mäta oss med dessa och vara den självklara platsen att investera, etablera verksamhet i eller flytta till måste befintliga erbjudande vässas. Stockholmsregionen ska också kunna erbjuda en

smidig övergång i samband med en omlokalisering av större myndigheter, organisationer eller företags huvudkontor genom att kunna visa på regionens attraktivitet, tillgänglighet, stabilitet och öppenhet.

Stockholmsregionen måste även bli mer känd i världen. Svenska institutet har i studier visat att kännedomen om Sverige minskar bland yngre och i länder som ligger längre bort. I framför allt Asien finns viktiga marknader där insatser för öka kunskapen om Stockholmsregionen och Sverige behöver prioriteras. Stockholmsregionen ska inte bara attrahera studenter, handel, investeringar och internationella samarbeten utan även internationella kongresser, mässor, privat- och affärsresenärer.

INTERNATIONELL HANDEL

Globaliseringen har inneburit att det både har blivit lättare och svårare för små företag att exportera och importera. Tyskland och de nordiska grannländerna är Sveriges främsta handelspartners. Östersjöregionen är ur ett stockholmsperspektiv en stor marknad.

Världsekonomin är inte längre handel med slutprodukter utan är snarare uppbyggd av internationella värdekedjor. Det innebär möjligheter för mindre företag att komma in på de globala marknaderna genom att exportera insatsvaror till exempelvis en slutproducent. Genom att delta i värdekedjor där förädlingsvärdet är högt vässas regionens konkurrenskraft och välbefindandet ökar.

De senaste åren har regionens exportvärde (varor) minskat och exportens bidrag till brutto-regionprodukten minskat trendmässigt. Totalt är det endast cirka 11 procent av svenska företag som exporterar³⁰. Det finns en underutnyttjad potential bland framförallt små och medelstora företag som svarar för en förhållandevis liten andel av exporten i relation till deras dominans i näringslivet som helhet.

Tillväxtverkets nationella undersökningar³¹ visar att små och medelstora företag beskriver kostnaderna och tillgången på egna resurser som tydliga hinder för export. Andra upplever det offentliga främjandesystemet som svårt att orientera sig i. Många av de mindre företagen är inte heller medvetet engagerade i dessa utmaningar eller förberedda på det förändringsarbete som krävs. De företagsfrämjande aktörerna behöver

28 Hatzigeorgiou, A och Lodefalk, M, Utländsfödda och företagens internationalisering- ett lyft för tjänsteexporten? 2015

29 Stockholm Business Region Development, 1 000 internationella röster om Stockholm – staden att leva och arbeta i, 2014

30 SCB, Utrikeshandel med varor, 2018

31 Tillväxtverket, Företagens villkor och verklighet, 2017

därför samla och bättre tillgängliggöra sina utbud av tjänster så företag enklare kan få kunskap, nätverk och finansiering utifrån sina specifika behov.

INVESTERINGAR

Stockholmsregionen fortsätter att fånga intresset hos investerare över hela världen och flera ansedda internationella investerare har investerat betydande belopp under de senaste åren. Den bransch som förefaller attraherar flest antal investeringar är Fin Tech, men intresset är bredare än så och möjligheterna att finna kapital för SME har i ett internationellt perspektiv under flera år varit mycket goda.

Det handlar om att utnyttja den goda bilden som för närvarande finns och ständigt vårda den för att locka ytterligare investeringar bland annat till regionens start-up scen, men även att den tillväxt som sker i bolagen kommer regionen och Sverige till del.

Stockholmsregionen har också blivit en nod för multinationella företags huvudkontor. Få regioner har lika många huvudkontor per capita som Stockholmsregionen. I en sådan miljö växer avancerade tjänster som till exempel finans, marknadsföring och juridik men också inom näringar som logistik och hotell. Att locka till sig en utländsk investering i form av ett regionalt huvudkontor eller en FoU-enhet ger därför stort mervärde och sätter igång positiva spiraler. Förändringar och osäkerheter i omvärlden är faktorer som också påverkar Stockholmsregionen.

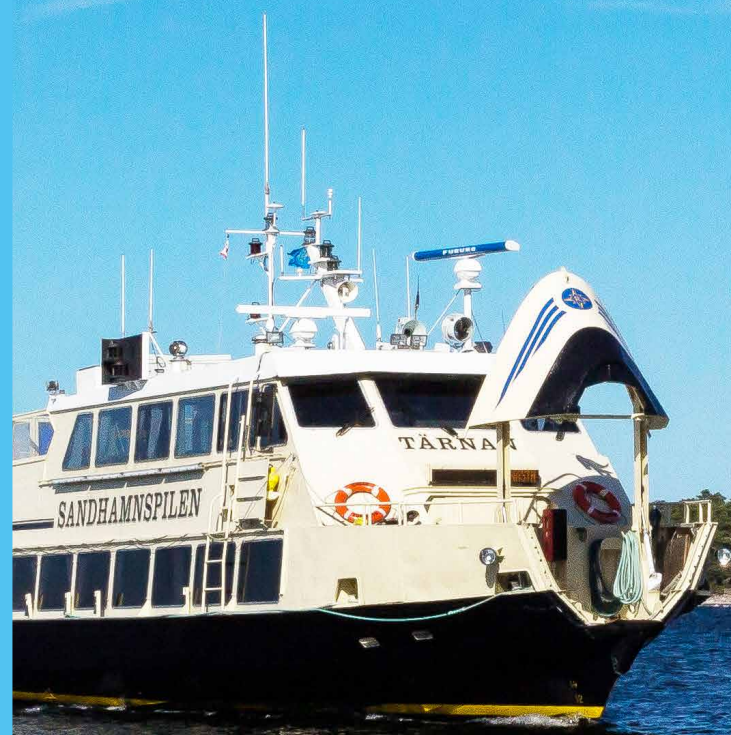
En viktig del i att attrahera huvudkontor handlar om att säkerställa goda flygförbindelser med andra globala noder där företagen har verksamhet. Att ta fram ett sådant paket kräver samverkan mellan olika samhällsnivåer och sektorer, men den samhällsekonomiska vinsten av att attrahera ett nytt huvudkontor är betydande. Det omvända, inklusive vilka signaler det sänder, gäller om ett existerande bolag väljer att lämna regionen.

Etableringarna sker dock inte av sig själv, inte ens i regioner med gynnsamma miljöer. Det handlar istället om att vara proaktiv och uppsökande. Stockholmsregionen konkurrerar med andra - och i många fall väsentligt större regioner om att locka till sig nya investeringar och etableringar och därför måste regionens gemensamma erbjudanden vässas och visa upp en mottagningskapacitet (bostäder, internationella skolor, hjälp till medföljare etc.) och vilja inför potentiella företag eller organisationer.

ÖNSKAT LÄGE 2025+

Länsstyrelsen ska bidra till att utveckla en miljö för internationellt samarbete, utbyte och handel där ett önskat läge kännetecknas av följande:

- ➔ Stockholmsregionen är en attraktiv internationellt ledande storstadsregion med väl utvecklade relationer och förbindelser med omvärlden.
- ➔ Stockholmsregionens öppenhet och inkludering attraherar internationell nyckelkompetens samt tillvaratar kompetens och mångfald.
- ➔ Fler små och medelstora företag i Stockholmsregionen ser möjligheterna som en allt mer integrerad värld för med sig och vågar ta steget att möta nya marknader och integreras i de globala värdekedjorna.
- ➔ Stockholmsregionens internationella ställning är stark och den attraherar fler investeringar, etableringar, besök och ökad internationell handel.
- ➔ Stockholmsregionen utmärks av att vara ett internationellt centrum för mångfald, talang, innovation, entreprenörskap, ägande och huvudkontor i större utsträckning.
- ➔ Det internationella perspektivet är en naturlig och integrerad del av det regionala tillväxt- och utvecklingsarbetet.

Länsstyrelsens uppgift och roll i en växande huvudstadsregion

Länsstyrelsen är regeringens företrädare i Stockholmsregionen och samordningsorgan för statlig verksamhet i länet. Myndighetens grunduppgift regleras i länsstyrelseinstruktionen³².

Länsstyrelsen ska

- verka för att nationella mål får genomslag i länet, samtidigt som hänsyn ska tas till regionala förhållanden och förutsättningar,
- utifrån ett statligt helhetsperspektiv arbeta sektorsövergripande samt inom myndighetens ansvarsområde samordna olika samhällsintressen och statliga myndigheters insatser,
- främja länets utveckling och noga följa tillståndet i länet samt underrätta regeringen om dels det som är särskilt viktigt för regeringen att ha vetskap om, dels händelser som inträffat i länet,
- inom sin verksamhet främja samverkan mellan kommuner, landsting, statliga myndigheter och andra relevanta aktörer i länet, och
- ansvara för de tillsynsuppgifter som riksdagen eller regeringen har ålagt den

Vidare har Länsstyrelsen inom ramen för sitt tvärssektoriella uppdrag bland annat uppgifter som berör frågor om jämställdhet, barnperspektiv, mänskliga rättigheter, folkhälsa, personer med funktionsnedsättning, att förenkla för företag och miljö kvalitetsmål

Utöver grunduppgiften tilldelas Länsstyrelsen årliga uppdrag genom ett regleringsbrev. Det brukar vanligtvis röra sig om ett sjuttiototal uppdrag som bland annat berör integration, civilt försvar, kultur- miljö, miljötillsyn, naturvård, djurskydd, smittskydd, lantbruk och landsbygd, energiomställning och minskad klimatpåverkan med mera. Länsstyrelsen i Stockholms län har också nationella uppföljnings- och samordningsansvar kring nationella minoriteter, ensamkommande barn och utsatta EU-medborgare. Länsstyrelsen finansieras dels genom ett förvaltningsanslag, dels genom särskilda medel för utpekade uppgifter.

I uppdraget att vara regeringens företrädare och samordningsorgan för statlig verksamhet i Stockholms län samverkar Länsstyrelsen bland annat med övriga statliga myndigheter i regionen, universitet och högskolor, kommunerna, landstinget, företag och organisationer. Gentemot kommunerna har Länsstyrelsen många kontaktytor. Tillsynen av kommunernas ansvarsområden är både kontrollerande och – framför allt – stödjande. Länsstyrelsen prövar också ärenden som överklagats och ger nödvändiga tillstånd. Utöver detta har Länsstyrelsen en rad uppgifter direkt riktade till enskilda och företag.

32 Förordning (2017:868) med länsstyrelseinstruktion

Foto: Mostphotos

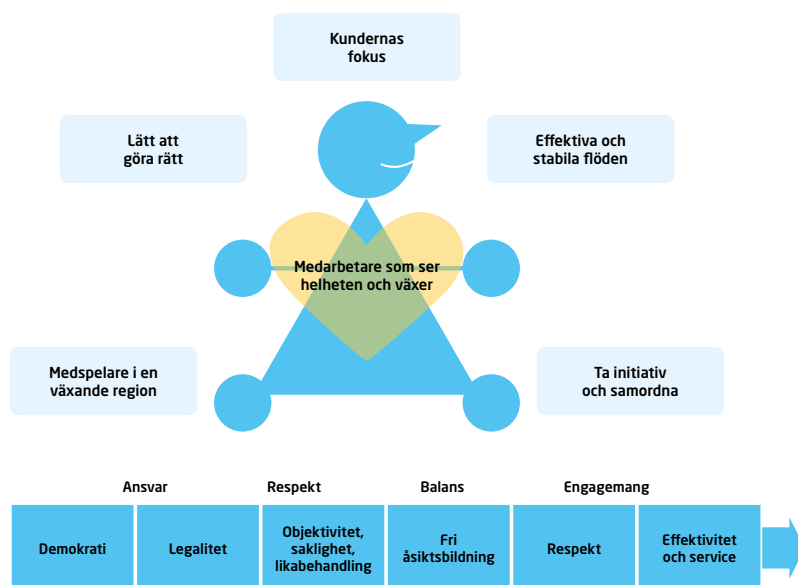
DET REGIONALA TILLVÄXTARBETET OCH LÄNSSTYRELSENS STYRMODELL

Regional utveckling och tillväxt bygger på många aktörers insatser, såväl offentliga som privata. Aktörernas delaktighet och engagemang avgör hur väl Stockholmsregionen på sikt ska kunna hävda sig i den globala konkurrensen. Länsstyrelsen ska genom sina verksamheter och uppdrag bidra till att den regionala tillväxtpolitiken genomförs i Stockholms län.

Länsstyrelsen omsätter den strategiska inriktningen i en verksamhetsplan. Den strategiska inriktningen är ett dokument av central betydelse och placerad i toppen av vår styrmodell. Med utgångspunkt i den strategiska inriktningen sammanfattar, ytterligare förtydligar och preciserar verksamhetsplanen myndighetens arbete inom olika prioriterade områden. Årliga avdelnings-

planer konkretiserar våra insatser i förhållande till uppställda mål. Länsstyrelsens styrmodell kompletterar övriga styrande dokument som definierar myndighetens uppgifter, bland annat länsstyrelseinstruktionen, andra lagar och förordningar, regleringsbrev och särskilda regeringsuppdrag.

Det är ytterst regionens förmåga till att göra ständiga anpassningar till en föränderlig omvärld som ligger till grund för en hållbar utveckling. Därför gör vi årliga översyner, och vid behov justeringar, av både den strategiska inriktningen och verksamhetsplanen. I vår verksamhetsplan behandlar vi även våra gemensamma verktyg. Med gemensamma verktyg menar vi olika stöd-resurser samt våra arbetsprocesser som syftar till att vi ständigt utvecklar, stärker och förbättrar Länsstyrelsens arbete.

Våra gemensamma verktyg ska bidra till det övergripande målet, att Länsstyrelsen ska vara en av landets mest effektiva och välskötta myndigheter. Vårt förhållningssätt och arbetssätt ska bygga på vår övergripande verksamhetsstrategi, ständiga förbättringar och utgå från kundens behov.

Länsstyrelsens verksamhetsstrategi utgör en helhet och omfattar även vår värdegrund. Ansvar, respekt, balans och engagemang vägleder oss i arbetet och beskriver vårt förhållningssätt till varandra, medborgarna och andra intressenter. Till värdegrunden hör också sex styrande principer (Demokrati; Legalitet; Objektivitet, Saklighet och likabehandling; Fri åsiktsbildning; Respekt samt Effektivitet och service) som sammanfattar vårt arbete som statstjänstemän.

Källor

Andersson, M (2017), Vad betyder stora kunskaps- och teknikintensiva företag för Sverige? Näringspolitiskt forum rapport #19

Boverket & Tillväxtverket (2015), Tillväxt kräver planering – en antologi om samverkan i den fysiska planeringen

Brottsförebyggande rådet (2018), Anmällda brott 2017, Sveriges officiella statistik

Brottsförebyggande rådet (2018), Nationella trygghetsundersökningen 2006–2015. Regionala resultat, Rapport 2016:2

Edling, J (2017), Den svenska arbetsmarknaden under tre decennier; Med utblick mot 2050, Svenska ESF-rådet, Rapport 00501-2

Edquist, C (2014), Offentlig upphandling och innovation. Konkurrensverket, Uppdragsforskningsrapport 2014:5

Europeiska kommissionen (2017), Strengthening Innovation in Europe's Regions: Strategies for resilient, inclusive and sustainable growth. COM (2017) 376 final

Folkhälsomyndigheten (2015), Hälsan och hälsans bestämningsfaktorer för transpersoner. En rapport om hälsoläget bland transpersoner i Sverige

Förordning (2017:868) med länsstyrelseinstruktion

Hatzigeorgiou, A och Lodefalk (2015), M, Utlandsfödda och företagens internationalisering – ett lyft för tjänsteexporten? Ekonomisk Debatt, 43 (6), 28-38

IVA (2016), Resurseffektivitet, Policyutveckling mot 2050, en rapport mot från IVA-projektet Resurseffektiva affärsmodeller – stärkt konkurrenskraft

Johansson, Ingrid och Schönback, Hedvig (red) et al (2014), Alla tiders Stockholm: riksintressen för kulturmiljövården, Stockholmia förlag

Länsstyrelserna i Västra Götaland, Skåne och Stockholm (2015), Krisberedskap – för social hållbarhet. En vägledning för att inkludera social hållbarhet inom krisberedskap

Länsstyrelsen i Stockholms län (2015), En digital agenda för Stockholms län

Länsstyrelsen i Stockholms län (2015), Nutid och framtid: Mer än 9 av 10 stockholmare fortsatt nöjda med sina liv, Rapport 2015:6

Länsstyrelsen i Stockholms län (2015), Stockholm 2016: Full fart framåt, Rapport 2015:28

Länsstyrelsen i Stockholms län (2016), Fokus – den regionala miljömålsdialogen

Länsstyrelsen i Stockholms län (2016), Innovationsindikatorn 2016. En rapport från Innovationskraft Sthlm, Rapport 2016:26

Länsstyrelsen i Stockholms län (2016), Nuläges- och behovsanalys inklusive prioriteringar förjämsställd regional tillväxt 2016-2018

Länsstyrelsen i Stockholms län (2016), Stockholm 2025: En utbildnings- och arbetsmarknadsprognos

Länsstyrelsen i Stockholms län (2017), Kartläggning för genomförande av Smart industri i det regionala tillväxtarbetet

Länsstyrelsen i Stockholms län (2017), Medborgarundersökning 2017

Länsstyrelsen i Stockholms län (2017), Stockholm 2018: Full fart framåt, Rapport 2017:23

Länsstyrelsen i Stockholms län (2018), Läget i länet. Arbetsmarknad och ekonomi. Första kvartalet 2018

Länsstyrelsen i Stockholms län, Stockholms miljömålsuppföljning, <https://www.miljomal.se/Miljomalen/Regionala/?t=Lan&l=1>

Medlingsinstitutet (2016), Löneskillnaden mellan kvinnor och män. Vad säger den officiella statistiken?

Naturvårdsverket, <http://www.naturvardsverket.se/Sa-mar-miljon/Statistik-A-O/Vaxthusgaser-utslapp-fran-inrikes-transporter/>

OECD (2005), Oslo Manual: Guidelines for Collecting and Interpreting Innovation Data, 3rd Edition

Regeringen (2016), Kunskap i samverkan – för samhällets utmaningar och stärkt konkurrenskraft. Proposition 2016/17:50

Regeringen (2017), En livsmedelsstrategi för Sverige – fler jobb och hållbar tillväxt i hela landet, proposition 2016/17:104

Regeringskansliet (2015), En nationell strategi för hållbar regional tillväxt och attraktionskraft 2015–2020, N2015.31

Regeringskansliet (2015), Smart industri – en strategi för nyindustrialisering, N2015.38

Regeringskansliet (2016), Entreprenörskap i det tjugo-första århundradet, Betänkande från Entreprenörskapsutredningen, SOU 2016:72

Regeringskansliet (2017), Att förändra vår värld: Agenda 2030 för hållbar utveckling

Statistiska centralbyrån (2018), Utrikeshandel med varor, 2018-05-28

Stockholm Business Region Development (2014), 1000 internationella röster om Stockholm – staden att leva och arbeta i

Stockholms läns landsting (2016), Resvanor i Stockholms län, Rapport

Stockholms läns landsting (2018), RUFS 2050

Stockholms stad, Miljöbarometern, <http://miljobarometern.stockholm.se>

Svenskt Näringsliv (2017), Arbetskraftsinvandringens betydelse för svenska företag. Rekrytering av internationell kompetens

Svensson, R (2016), Det svenska innovations- och företagsstödet. Underlag till Entreprenörskapsutredningen

Svensson, R (2016), Svensk kapitalförsörjning - mot ett effektivare innovations- och företagsstöd? Näringspolitiskt forum rapport #19

Sveriges kommuner och landsting (2016), Regionalt utvecklingskapital. Översikt och läsanvisning

Tillväxtverket (2016), Framtidens företagare. Entreprenörskapsbarometer 2016, Rapport 0632

Tillväxtanalys (2017), Statistik 2017:07

Tillväxtverket (2017), Företagens villkor och verklighet 2017. Huvuddokument, Rapport 0232:1

Länsstyrelsen arbetar för att
Stockholmsregionen ska vara
attraktiv att leva, studera, arbeta
och utveckla företag i.

Länsstyrelsen i Stockholms län
Tfn: 010-223 10 00

Rapporten hittar du på vår webbplats
www.lansstyrelsen.se/stockholm